

פ ר ט י - כ ל

ישיבת ועדת השרים לענייני בטחון

כ"ה באייר תשכ"ז - 4.6.67

(בשעה 08:30)

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר
 א. אבן
 י. אלון
 ז. ארן
 מ. בגין
 י. ברזילי
 י. גלילי
 מ. דיין
 ז. ורהפטיג
 מ. קול
 ח.מ. שפירא

נעדר השר: פ. ספיר (בחו"ל)

חה"כ י. ספיר
 צ. דינשטיין - סגן שר הבטחון
 אלוף מ. עמית - ראש המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים
 אלוף א. יריב - ראש אגף מודיעין
 י. עוזאי - מזכירת הממשלה
 א. הרמן - שגריר ישראל בוואשינגטון
 י. הרצוג - המנהל הכללי של משרד ראש הממשלה
 א. לבכי - המנהל הכללי של משרד החוץ

סדר היום: ב/50. המצב לאור הגברת ריכוזי הצבא המצרי בחצי האי סיני
 עמ' 2

ב/50. המצב לאור הגברת ריכוזי הצבא המצרי בחצי האי סיני

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אני פותח את הישיבה. אני רוצה לברך את השר יוסף ספיר, שנמצא אתנו היום, כבר עשיתי זאת בהיעדרו בשבוע שעבר, בישיבה שהשתתפו בה שני השרים החדשים האחרים.

על סדר היום שלנו סעיף אחד - ענייני הבטחון ברגע זה. אבקש את שר החוץ למסור בתמצית את מצב הדברים, כי כמה מהחברים קראו את המיברקים הארוכים שהולכים הלך וחזור. אני אבקש ממנו לסכם את עמדת ארבע המעצמות, כדי שהתמונה תהיה שלמה, ואחר כך אבקש את השגריר הרמן, שהגיע רק אתמול בלילה, לומר מה שיש לו לומר. ואם נספיק, אולי נשמע עוד מישו, שגם הוא חזר רק אתמול בלילה. אחר כך נשמע הערכות או הצעות, אם יש לו, מפי שר הבטחון המיועד.

שר החוץ א. אבן:

לא נתחדש הרבה בתחום היחסים עם ארה"ב, מאז מסרתי דין וחשבון לוועדה בפעם הקודמת. השגריר יוכל להשלים את הרשמים הכלליים אשר הבעתי ואשר אביע.

כפי שאמרתי בפעם הקודמת, הדו-שיח אתם מתנהל בשני מישורים: הבעיה הכללית של סיכויי מלחמה ושלווה, וההכנות שלהם למיבצע המיועד לפתוח את המיצרים.

בכל השיחות יש הנחה של דחיפות. כלומר, כל הגורמים סבורים כי הזמן אפס והולך. זה בא לידי ביטוי גם בהתעוררות הציבורית הגדולה. ההתעוררות הציבורית לטובת ישראל היא תופעה שלא היתה כמוה, לא ב-1948 ולא ב-1956, מבחינת ההיקף, בשתי ארצות - בארה"ב ובצרפת. יש גם בארצות אחרות הבעת הזדהות וקביעת ההנחה שישראל היא הנפגעת והנתקפת והדבר מקיף גם חוגים שבדרך כלל אינם מתבלטים בתמיכה בנו או בהתעניינות בבעיות האזור.

לדעתי, זה הפרי העיקרי של ששה הימים שחלפו, שישראל מתוארת כמתאפקת, כחורקת שיניים מול סכנות תוקפניות, והיא על כן ראויה לתמיכה ולסולידאריות. ההתרגשות עצומה. אולי השגריר יוכל להביא כמה דוגמאות מארה"ב.

בצרפת היו הפגנות שפאריס אולי לא ידעה דוגמתן. 50 אלף צועדים, הזדהות מוחלטת של חוגים מדיניים, אינטלקטואליים וכדומה. אבל כאמור, בארה"ב, ההנחה היא שהזמן קצר, וכמה אנשים ממקורכי הנשיא וגם בממשל מדברים אתנו דברים גלויי לב על כל הבעייתיות של מלחמה, מי הפותח, מה היחס של ארה"ב לגבי הנסיבות, היוזמה וכו'.

אביא רק שתיים שלוש דוגמאות. למשל, קלארק קליפורד, יו"ר המועצה המייעצת של הנשיא ג'ונסון לענייני מודיעין, שהיה איש מפתח בחודשים שקדמו להקמת המדינה, הוא אז היה היועץ הראשי של הנשיא טרומן, בשיחה עם אחד מאנשי אמונו גינצברג שדיבר אתו על האינטרס האמריקני החיוני באזור, שהאינטרס הזה נמצא בסכנה כתוצאה מהישגיו האחרונים של נאצר, והצורך הדחוף להנחיל לו מפלה שאינה משתמעת לשתי פנים, פתח קליפורד בדברי תשובתו בהזכרת הקשר ההדוק שהיה לו עם הקמת המדינה, וההכרה בה בחודשים הקובעים של 1948 - 1949. הוא הדגיש שידידותו לישראל נמשכת עד היום הזה. סיפר ששותף בהתייעצויות האחרונות אצל הנשיא ולהלן הערותיו:

(1) אילו פעלה ישראל בעצמה לפני מיצוי הפעילות הדיפלומטית, כולל הפעילות באו"מ שהיא הכרחית לגיבוש התמיכה בדעת הקהל האמריקנית, היתה ישראל עושה מישגה קטטורפלי.

(2) לפי האינפורמציה שבידו, סבור קליפורד שההנחה שישראל יכולה לנצח את מצרים בקלות אינה מוצדקת, המלחמה תהיה ממושכת ולדעתו לא תוכל ישראל לעמוד במלחמה ממושכת בלי עזרה.

(3) קליפורד מבין שהעניין הוא עקרוני וכי מדובר לא רק בחופש הימי אלא בעובדה שבוצע מעשה תוקפנות. עם זאת, המצרים פועלים בתוך שטחם הם. הדגיש שחיוני שישראל לא תירה את הפגז הראשון.

לכסוף, הוא אמר שהוא מבין היטב את חשיבות גורם הזמן ושהמדובר בימים ובשעות בלבד, אך יחד עם זאת אמר קליפורד שהוא סבור, שאם כל הצעדים בהם נוקטת ממשלת ארה"ב לא ישיגו המטרה THE US WOULD BACK ISRAEL, ולדעתו קונפרונטציה, עימות עם הסובייטים הוא עניין רציני מאוד, אולם מדובר הפעם באינטרסים האמריקניים שיש לשמור עליהם.

שיחה של הציר שלנו עברון עם ולט רוסטאו. לאחר שעברון מוסר לו, שהשגריר נקרא לחזור לירושלים להתייעצויות, ופירוש הדבר שהממשלה עומדת לסכם את ההתפתחויות ועברון מסכם את עיקר הבעיות: את ריכוזי הכוחות, את סגירת המיצרים, את הכיתור שהולך ומתנהל סביבנו, של ההתמוטטות של כל המיבצרים של האנטי-נאצריים באזור, עד כדי סכנה של מצב שבו שום משטר אנטי נאצרי לא יוכל בכלל להתקיים, ואחרי שנציגנו תאר את המהלכים בארה"ב ככבדים ומפוקפקים בתוצאתם, רוסטאו אמר כי המהלכים בקונגרס מעוררים אופטימיות לגבי ריכוז הכוח הימי במשותף עם בריטניה וארצות אחרות. נציגנו אמר שלדעתו אין הדברים רלבנטיים, ודברים שניראו סבירים לפני שבוע, שוב אינם מציאותיים כיום, כאשר הדברים התפתחו במהירות מסחררת, וציין שמה שקרה בשעה הימים מבחינת ההתדרדרות של המצב ועליה מתמדת של קרנו ויוקרתו של נאצר. וכאשר נציגנו, עברון, הוסיף ואמר באופן פרטי, כי קשה לראות פתרון אחר, אינו יודע מה הממשלה תחליט, אולם על נאצר קשה לדון מבחינה אובייקטיבית, על זה ענה לו רוסטאו: האם תוכלו לעשות זאת בכוח עצמכם? על זה הנציג שלנו עונה, שאם כי האיחור יעלה לנו בקורבנות רבים נוספים, ניתן יהיה לבצע זאת. לשם כך צריך להבטיח את גיבויה המדיני של ממשלת ארה"ב במועצת הבטחון, אספקת נשק מסויים במידה ואפשר יהיה להספיק זאת מבחינת הזמן, וניטרול הסובייטים. רוסטאו אמר שהוא מסכים עם הניתוחים של הנציג שלנו, וחייב לספר שבשוקלם אפשרויות הפעולה השונות הועלתה בחשבון גם אפשרות של פעולה ישראלית עצמאית, אלא שהנשיא החליט בשבוע שעבר על מהלך עליו שוחח עם שר החוץ. הוא יעביר את הדברים לתשומת לב הנשיא. ברור שנקודת המוצא צריכה להיות חופש המעבר בשארם-א-שייח' וצריך לארגן הדברים כך שהמצרים יהיו הפותחים וגם ישראל תוכל אז לטעון שהיא מפעילה זכותה בהתאם לנאום הגב' גולדה מאיר בעצרת ב-1 במאוס 1957. עברון הוסיף שאז חלה עליהם התחייבותם להכיר בפעולתנו כצעד של הגנה עצמית, ועל כך העיר רוסטאו שלודג' אישר זאת בזמנו בעצרת. כלומר, בזה הוא ממליץ או רומז שאם ישראל רוצה או חושבת שיש הכרח להתמודדות לגופו של העניין, הוא בכל זאת מציע שזה יצא מנקודת מוצא של התמודדות בשארם-א-שייח', כאילו יש כאן הפרת הסכם ועל כך באה תגובת ישראל.

אשר ללוח הזמנים, דובר בזמנו על שבועיים, והנה חלף שבוע אחד - כך אמר עברון, השיחה נתקיימה לפני יומיים. אשר לנושא הסובייטי אמר רוסטאו שהערכתם היא, שהסובייטים לא יתערבו באופן צבאי. קשה גם לראות איך יוכלו לעשות זאת מבחינה מעשית, מחוץ לכל יתר השיקולים. הוא התעניין באניות הישראליות הנמצאות בקרבת ים-סוף. סונדרס - אחד מעוזריו של הנשיא ג'ונסון - שאל אם מפציצינו יוכלו להגיע לשארם-א-שייח', לאחר שיפתחו המצרים באש על הספינה. בהמשך השיחה נמנע רוסטאו מלפסול מניה וביה את הרעיון שעברון העלה בפניו. הוא היה זהיר להדגיש שהאיש הקובע הוא הנשיא עצמו, וכי יביא הדברים לידיעתו בצורה הסודית ביותר ובהדגשה שהם אינם מבטאים עמדה ממשלתית מוסמכת. הבטיח שאיש פרט לנשיא, ראסק ומקנאמרה לא ידעו על חילופי הדברים בינינו.

דוגמא אחרת לשיחות רבות בכיוון זה, שיחה עם עוד אחד ממקורביו של הנשיא, מהשופטים העליונים, אבל הקרבה האישית הדוקה ביותר. הואיל והוחלט לפני שבוע, במהלך של פניה לנשיא, לדעתו עלינו לתת לו שהות נוספת של שבוע נוסף. השיחה היתה ביום ששי. הוא אישית קיבל על עצמו משימה לשכנע את הנשיא שעליו לעמוד על החזרת המצב במיצרים לקדמותו, ופירוש הדבר אניות בדגל ישראלי ואניות בבעלות ישראלית ובדגל זר, כל אניה אחרת וכל סחורה לאילת. הוא נוקט עמדה זו כי יש מי שמייצע לנשיא לנסות למצוא פורמולה. השגריר הרמן סיפר לו מה שיוג'ין רוסטאו אמר לנו על התכנית הזאת של הכוח הימי ושתי התכניות האפשריות למבחן.

איש שיחו של השגריר הרמן, השופט גולדברג, המליץ שנפעיל מלוא הלחץ על הקונגרס בכיוון הליכה אמריקנית לכד. המלצה זו בצענו בזמנו, אך אנו ממשיכים בפעולה. כן אמר שלדעתו חיוני שיהיה ברור כי לא אנו יורים היריה הראשונה. גלגלתי לפניו את חרדתנו למערך הכוח הערבי נגדנו - זו שיחה של השגריר הרמן - והבאתי את כל הטיעונים על הערכתנו להשפעת המצב הקיים על עמדת ממשלת ארה"ב במזרח התיכון ובעולם כולו. ביקשתי חוות דעתו, ומאחר שהזשבתי שאני נוסע הלילה ארצה שאלתיו מה ההערכה הנדרשת ומה הערכתו הוא בנדון. על זה הוא השיב, שבשיחותיו עם הנשיא הוא דיבר עד כה רק על ההתחייבויות האמריקניות בנוגע למיצרי טיראן. הוא בדעה שיש קשר בין בעיית המיצרים ובעיית יוקרתו של נאצר בכלל, וכל תכנית על הכוח הימי להבטחת השיט במיצרי טיראן הוא הדבר שירתיע את נאצר ויפוצץ את הבלון של יוקרתו, גם לגבי בעיות אחרות מחוץ לנושא הנדון.

אלה דברים של אנשים ממקורבי הנשיא. השגריר הרמן שוחח עם ראסק, אולי הוא עצמו ירצה לדווח על זה, אסכם את המיברק. השגריר מסר לראסק שהוא נוסע לארץ וביקש ממנו להעריך את המצב. ראסק השיב שאין לו מה להוסיף לדברים שאמר וכתב הנשיא לשר החוץ ולראש הממשלה. ממשלת ארה"ב מקווה להחתים על הצהרה כל המדינות שחתמו ב-1957, פרט לצרפת, והוא מקווה להוסיף עוד כמה מדינות, שלא הודיעו על נכונותן אז, מקרב המדינות הלאטניות. השגריר עורר את עניין החתימות. היתה הצעה לצרף את פורטוגאל לכוח הימי, ואנחנו הצענו שלא יצרפו את פורטוגאל, כי זה עלול להבאיש את ריחנו בארצות האפריקניות. בעיקר ציין השגריר את ענין הזמן הדוחק ושאל מתי יסיימו את הדיונים במועצת הבטחון. ראסק אמר שאל לנו לשים לב לסיפורים הספקולאטיביים המתפרסמים בעתונות. רוברטס פניי אינו מייצג את ממשלת ארה"ב. חשוב הוא מה שאומר הנשיא. הם יפרסמו הודעה בתחילת השבוע.

הוא סיפר בין השאר שעמנו כי המזכיר הכללי הציע לנאצר כל מיני פשרות בענין חופש השיט, והאמריקנים הופתעו מהיוזמות האלו. האמריקנים ממשיכים לעמוד על הסטאטוס קוו כפי שהיה לפני חסימת המיצרים, ורק על בסיס זה ניתן אחר כך לטפל באמצעים דיפלומטיים לגבי הסדר.

השגריר שאל לגבי לוח הזמנים של ריכוז הכוח הימי ומה שיקרה אחר כך. על כך השיב ראסק שבדקים כל האפשרויות ביחד עם הבריטים ובייחוד הצד הצבאי. מבחינת הקונגרס חשוב מאוד שהפעולה תהיה מולטילטרלית ומקווים שתצטרפנה אליהם לפחות עוד שש מדינות. לפי געה ישנה אוסטרליה ואחת המדינות הלאטניות-אמריקניות. השגריר חזר לענין הזמן הלוחץ ותיאר ההידרדרות באיזור, ממארוקו ועד איראן. מתחזקת החגורה הצבאית נגדנו וכל יום שחולף מגדיל הסיכונים. מגיע הזמן להראות התנגדות אמיתית לנאצר. אנו מוכרחים להתייחס ברצינות להצהרתו בדבר הכוונה לחזור חזרה למצב של 1947/48. לפיכך עורר ראש הממשלה בשדריו שאלת ההתחייבויות האמריקניות לבטחוננו. אמרתי שוודאי ישאלו אותי, אם יהיה מפגן כוח ימי בטיראן, את מהירות המבצע והיקפו. שאלתי פרטים על התכניות למשך השבוע הבא. רוסטאו אמר, וראסק לא סתר דבריו, שהכוונה היא שהמבחן בטיראן יהיה בעוד שבוע עד תשעה ימים - זה היה ביום ה' שעבר, כלומר, זה עוד שבוע מהיום. שניהם הזכירו הכתוב בשדר ראש הממשלה על שבוע עד שבועיים. חשובה מאוד העובדה כי הוא המתחיל בקרבות. הזכיר האיגרת הסובייטית האומרת שבמקרה התקפה ישראלית על מדינות ערב, יגישו הסובייטים להם עזרה. מתקפה ערבית על ישראל הוא דבר השונה באופן יסודי מהתקפה ישראלית על הערבים. עדיין לא נתקבלה תשובת הסובייטים ביחס למיצרים, אך ראסק סבור שעלינו לשקול ברצינות הדיבורים הסובייטים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

מה פירוש הפסוק על השוני בין התקפה ישראלית לבין

התקפה ערבית?

שר החוץ א. אבן:

שהיחס האמריקני יהיה שונה לחלוטין לגבי מי שיירה את הפגז הראשון, כי זה קובע הרבה. במיברקים קודמים הם אמרו שזה יקבע כיצד ארה"ב תקבל את המערכה.

שר הבריאות י. ברזילי:

למה הכוונה כאשר הוא מדבר על משמעות העזרה

הסובייטית?

שר החוץ א. אבן:

כאשר הסובייטים אומרים שהם יגישו עזרה, ראסק מתייחס ברצינות להודעה זו. השגריר עורר בעיית ההתחייבות האמריקנית לישראל, כי למעשה התוקפנות המצרית היא כבר בעיצומה. וכאן השגריר הזכיר את הודעת קנדי ממאי 1963, שארה"ב תפעל במסגרת האו"ם ומחוצה לו במקרה של הכנות לתקופנות. ראסק התחמק מתשובה ובמקום זה שאל אם אנו לוקחים ברצינות הדברים של שכנינו. השגריר השיב בחיוב והצביע על ההכנות הצבאיות בירדן ולאחרונה אפילו גם בלבנון. ראסק אמר שאיננו נאיבי ביחס לדברים שאומרים הרוסים בקשר למיתון הערבים, עם זאת הוא מוכרח לשאול את עצמו מה יקרה לנאצר, אחרי שהלהיב את רוח ה"ג'יהאד", אם לא יהיה לזה המשך. הוא העיר שהרוסים מבטיחים להם קטיגורית שהמצרים לא יתקיפו. הוא יודע שאין בדברים האלה משום בטחון, אך אילו היה צריך לעמוד בפני עימות צבאי עם הרוסים היה חושב פעמיים. השגריר הצביע על ההבדל שבין הגישה האחראית שגילו הרוסים בעת העימות עם האמריקנים לבין חוסר האחזיות שמראה נאצר. ראסק התעניין בהערכתנו בהשפעה הרוסית והוסיף:

"YOUR ASSUMPTION SHOULD NOT BE, SINCE EVERYBODY RUSHED OVER THE CLIFF THAN LET US RUSH OVER THE CLIFF TOO"

הואיל ונאצר גילה הרפתקנות, אין זאת אומרת שכולנו צריכים לגלות הרפתקנות. כאשר העיר השגריר שלפי הערכתנו לא יסתבכו הסובייטים במלחמה, אמר ראסק שהרבה תלוי בשאלה מי יתחיל במלחמה. כאשר השגריר שאל לפירוש הדבר, השיב ראסק:

I WOULD THINK THAT HOSTILITIES HAVE NOT YET BEGUN...

ראסק הוסיף ואמר שהוא מבין כי לפי הערכתנו נמשכת ההתעצמות הצבאית המצרית בסיני, וכשיגיעו לשיא ייצאו למתקפה. אחרי שהשגריר אישר את הדבר, העיר ראסק שהמצרים מצדם טוענים שאנו מתכוונים להתקיפם בכל רגע, והשאלה היא איך שוברים מעגל הקסמים הזה. על כך השיב השגריר: אילו היה המערב נוקט אתגר ברור ומיידי כנגד ההסגר, היה הדבר מוציא הרוח ממפרשיו של נאצר. עכשיו כבר קצת מאוחר. אמרתי שאנחנו איננו מבקשים עזרה בכוח אדם מממשלת ארה"ב. המלחמה תוכרע באוויר ולא על הקרקע. לנו חמישה שדות-תעופה שקל לפגוע בהם ומכאן החשיבות המכרעת למכה הראשונה. המזכיר חזר לענין הפרסומים בעתונים ואמר שהשוב לא מה שמתפרסם בעתונים, אלא מה שראש הממשלה והנשיא אומרים זה לזה. כשהצבעתי על האפקט הממאיר בדעת הציבור של כל הספקולציות אמר שהוא עצמו דאג למתן הנחיות להרוג כל הסיפורים האלה. עירערתי על הסיפורים המופצים על ידי מחמ"ד על כך שספינות ישראליות לא עברו במיצרים בשנתיים האחרונות. אמרתי שאין זה בכלל רלבנטי לענין. מה שקובע הוא ההסכם בין שתי ממשלותינו משנת 1957, והאימפליקציות עבור ארה"ב מהמעבר של אניות ישראליות במיצרים. ראסק אישר ההסכם אך לא הגיב לגופם של הדברים. כשנפרדנו ביקש למסור ד"ש לראש הממשלה ולשר החוץ.

השגריר דיווח על שיחה עם יוג'ין רוסטאו, הממונה על הקשר אתנו, ולגבי המשבר בכלל הוא מוסר שלושה דברים: א) ניתנה הוראה להוציא המטוסים האמריקנים מירדן היום; מדובר על מטוסי ה"סטארטפיטר", שהאמריקנים סיפקו לירדנים, ולאחר חתימת ההסכם עם מצרים על ידי ירדן, החליטו להוציא אותם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

וירדן נותנת?

ראש אגף המודיעין א. יריב:

ירדן ביטלה את העסקה הזאת עם ארה"ב באופן רשמי.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

והיא מחזירה את המטוסים שקיבלה כבר? כמה?

ראש אגף המודיעין א. יריב:

היא קיבלה ארבעה, אבל מחזירה רק שניים, כי שניים

התרוסקו.

שר החוץ א. אבן:

כמו כן מודיע יוג'ין רוסטאו שראש ממשלת אוסטרליה, הולט, הנמצא בושינגטון, הבטיח לג'ונסון שלוש אניות לכוח הימי במצרים, ובניתיים הודיע הולט שאוסטרליה גם חותמת על ההצהרה. כן אמר שהנשיא יציב ותקיף לגמרי ואמר אתמול לנציג זר שהוא עומד על החזרת המצב לקדמותו במיצרי טיראן.

זה מה שנתחדש בארה"ב. דיבורים די גלויי לב על אפשרות של התלקחות; הדגשת החשיבות המכרעת של השאלה מי פתח באש לגבי קביעת התגובה האמריקנית וגם תגובות אחרות. הודעות על התקדמות, אולם עדיין כבדה ומעורפלת בענין מיבצע המיצרים. כלומר, שאי שם בעוד שבוע יגיע עניין ההתמודדות במיצרי טיראן. דובר אז, ודיווחתי על זה כאן, על שתי תוכניות, שאניה תעבור ותחזור בליווי הכוח הימי, או שהאניות יופיעו מהרגע הראשון בליווי ימי, שיהיה מוכן גם להתקיף וגם להשיב אש, אם המצרים ינסו להפריע. זה לגבי ארה"ב.

אשר לכריה"מ - שגרירנו הוזמן למשרד החוץ לפגישה עם גרומיקו, ונתבקש להעביר הודעה לממשלת ישראל. זה היה ב-2 ביוני, והשגריר כותב: גרומיקו אמר כי לנוחיותי ימסור לי אחרי ההקראה את הכתוב, אם כי דיבר בעל פה. הוא הוסיף להודעה מלים מספר, שעיקרן היה להצביע על הסכנה שבחשמעת נימות מלחמתיות, ברוסית VOYENNYE NOIKY... - בישראל. הוא מתבטא כדלהלן בגלותו דאגה בקשר להחרפה המסוכנת של המצב במזרח-הקרוב, וטבעי שהממשלה הסובייטית עמה לב להודעת שר החוץ, וכאן הוא מצטט דברים שאף מלה אחת מהן לא נאמרה על ידי, ואשר איננה כלולה בסטנסיל של דברי במסיבת העתונים. אבל אצלם חשוב מה שהם מצטטים. השגריר הרוסי הוזמן הבוקר למשרד החוץ ומבקשים ממנו התנצלות. נותנים לו את ההקלטה של מסיבת העתונאים ואת הסטנסיל, כדי שיווכחו שאף מלה ממה שהם מצטטים איננה שם. היו במסיבה זו 220 כתבי חוץ ויש סטנסיל ממה שנאמר. היתה שם שאלה: כמה זמן אתה חושב שהפעילות הדיפלומטית של המעצמות צריכה להמשך? תשובה: תוך ימים או לכל היותר שבוע יחברר אם יש ממשות או אין ממשות לפעילות הזאת. שאלה נוספת: ומה יהיה אז? תשובה: הממשלה תצטרך להכריע לפי הודעתה ממארס 1957.

השר מ. בגין:

אני זוכר שעמיתי ב"קול ישראל" שאמרת כי יש סכנה גם בחוסר פעילות.

שר החוץ א. אבן:

אמרתי שיש סכנה בפעולה ויש סכנה בחוסר פעולה, וחזקה על הממשלה שהיא שוקלת את שניהם.

שר העבודה י. אלון:

הודעה טובה.

שר הבריאות י. ברזילי:

נכון.

שר החוץ א. אבן:

הציטוט שלהם אינו ציטוט, אבל כאמור זה לא יועיל, בינתיים יש תקליטים אחרים, החשוב הוא לא זה, אלא שאלה הדברים שנאמרים בהקשר לזה.

גרומיקו אמר בין השאר, שבאופן מעשי ניתן להעריך לפי המעשים את השקפות הלך הרוח לעומת המתהווה. כלומר, הצהרות לחוד, אבל "אנחנו רוצים לדעת מה אתם מתכוונים לעשות." כאן יש כמה התחמקויות מהגדרה. "ידוע לכם מה נעשה, אמרנו לכם באיגרת של קוסיגין מה נעשה." וכאשר טוענים שבאיגרת של קוסיגין נאמר שאם ישראל תתקיף את הערבים, יגישו הסובייטים עזרה, על זה נחלקו החכמים בדעותיהם, אם זה רומז על עזרה צבאית או לא רומז על עזרה צבאית. בארה"ב יש ערימת ניחושים, יש אומרים שאין המצרים מצפים לעזרה צבאית, אלא לגיבוי מדיני, אחרים אומרים שרווחות דעות במוסקבה ובקרב חוגים אחרים שבריה"מ מתכוונת לעזרה צבאית ומדינית. הקרמלינולוגים מנסים לפרש כאילו אין התחייבות לעזרה צבאית באיגרת של קוסיגין, וגרומיקו מתייחס לאיגרת של קוסיגין שבה מופיע גם הפסוק, שאם ישראל תחליט לפתוח במלחמה, תצטרך לשלם מלוא המידה בעד תוצאותיו של צעד כזה.

אני עובר לצרפת, אקדים הערה לפני עוברי להודעת דה-גול. לישיבת הממשלה הצרפתית ביום ו' קדם מסע של הסברה, לחץ ופעולה דיפלומטית גדולה ומאומצת ביותר. נתקיימו שיחות עם כל השרים, עם כל המקורבים לדה-גול מאנשי הפרלמנט, וגם עם כל מנהיגי האופוזיציה. הכירה הצרפתית היא כמרקחה. העתונות השמאלית והגוליסטית גם יחד לוחצת על ממשלת צרפת שתביע עמדה מוסרית אצילה, ותצא מגדר שתיקתה ונייטרליותה. היו שרים ששגרירנו איתן נפגש אתם, שהם ממש בכו על המבוכה והבושה שהם מרגישים ברגע זה.

כאמור, יש הפגנות בלי סוף, וכאמור אין הערעור על העמדה הזאת מוגבל לאופוזיציה, אלא קיים גם במפלגתו הוא. הוא כמעט מבודד בעמדה זו, אבל דה-גול מחזיק בה ובהתאם לכך היתה ההודעה הזאת שלו.

שר הבריאות י. ברזילי:

כאשר אתה אומר שיש מערערים גם במפלגתו, האם יש

לזה גם ביטוי פומבי?

שר החוץ א. אבן :

כן, אנשים אלה מופיעים גם באסיפות פומביות, ויש גם משלחת שרוצה לבוא. מאידך, שום אישיות ציבורית משום מפלגה לא הגנה על העמדה זאת של דה גול.

ההודעה הפומבית של דה גול, שלא אחזור עליה כאן, חברי הממשלה בוודאי קראו עליה בעתון, פותחת במלים שאין צרפת קשורה בהתחייבות כלשהי לשני הצדדים. לישראל ולמצרים יש זכות שווה להתקיים, העיקר למנוע התלקחות ומניעת התלקחות פירושה פעולה מתואמת של ארבע המעצמות. עדיין הוא מאמין בנוסחה הזאת. אם תהיה רגיעה, תהיה אפשרות לפתור בעיות רבות, ביניהן בעיית המעבר החופשי במיצרים, בעיית הפליטים, בעיית יחסי שכנות, איך למנוע הסתננויות וכו'. אבל העיקר עכשיו לא לפתוח באש, והוא רואה במי שיורה את הפגז הראשון את התוקפן האחראי, ומי שעושה את הדבר הזה לא יזכה לתמיכתה של צרפת.

זו ההודעה שפורסמה. השר ז'ורס, שהוא שר ההסברה, רואיין אחר כך כרגיל על ידי עתונאים, והוא הוסיף כמה הסברים, שכאשר ההודעה אומרת שמי שפותח ראשון באש הוא אחראי, זה כמובן יחול גם על מצרים אם היא תפתח באש על אניות במיצרי טיראן, וזה יחול על אנשי שוקיירי, אם יפתחו באש על ישראלים. הוא רמז בזה שגם מצרים יכולה להיות זו שהגדרה הזאת חלה עליה.

במקביל, נתקיימה שיחה בין שגרירנו לבין קוב-דה-מרוויל: "בפרשו הודעת הממשלה אמר שבמלים "על הזכות לחיות" אזהרה למצרים, שלישראל זכות קיום לא פחות משל מצרים עצמה. אשר לפתיחה באש בכל מקום שהוא, הכוונה לפתיחה באש באניה במיצרים. בנתחו המצב אמר שברה"מ מהווה הגורם הקובע. בשלושת הימים האחרונים מקיימים מגע קבוע אתם באו"מ. מתרשמים שחלה תזווה קלה בעמדתה. אין ספק שברה"מ מרסנת סוריה ומצרים. הערבים במצב היסטורי, אף זה יעבור. סבורים שבשבילנו הדרך המסוכנת ביותר היא לצאת למלחמה. אפילו אם ננצח לא נפתור שום בעיה, אלא אם כן לשנה או לשנתיים. יש לנו הברירה בין מלחמה לבין הדרך המוצעת על ידי צרפת. הברירה בידינו והוא מסכים שהיא קשה. אם נילחם וננצח, נוכל אולי להשיג פתיחת המיצרים דה-פקטו כבעשר השנים האחרונות, אך הרבה יותר מועיל יהיה להשיג הסכם בינלאומי דוגמת הסכם הדרדנלים שיבטיח לנו זכויותינו דה-יורה. אמרתי שזה יקח חודשים ובוודאי שנים ובינתיים נוצר מצב בלתי נסבל. אי אפשר להעלות על הדעת משא ומתן בינלאומי משך חודשים, ברם כשהצבאות ערוכים זה מול זה כשדה. קוב הסכים ואמר שחשב להביא לידי הקטנת הכוחות הדרגתית והדדית. שתי החלטות שהוצעו למועצת הבטחון לא יאושרו. צרפת מציעה עתה לארה"ב ולבריה"מ שיפעלו גם יחד להפגת המתיחות. ארה"ב בוודאי תסכים. שאלתי אם צרפת תציע רשמית החלטה במועצת הבטחון. השיב שחלוי במגעים היום ומחר. שאלתי: ומה אם הרוסים יסרכו? השיב שמקווים עדיין שלא יסרכו. תשובתם לפני הצרפתית לפני שבוע היתה אמנם שלילית, אך NUANCEE טענו שהשיבו לאחר שנועצו בסורים ובמצרים שהגיבו בשלילה. עתה קוב אינו מאמין להם. אין לקוב ספק שבסופו של דבר יתפתחו הדברים בכיוון שהוצע על ידי צרפת. אין דרך אחרת למצוא פתרונות לבעיות הכאובות ביותר. כאן הבינתי שתנאי השכנות המוזכרים בהודעת הממשלה כוונתם להפסקת פעולות האיבה וההסתננות לאורך הגבולות. קוב חזר ואמר שבידינו הברירה בין מלחמה לבין הצעתם לפתרונות בדרכי משא ומתן. ארבעת הגורמים העיקריים: ארה"ב, בריה"מ, ישראל ומצרים וסיכויי ההסדר תלויים קודם כל בהחלטת ישראל. הוא מבין שהחלטה קשה וצרפת לא תוכל אלא לחזור ולהצהיר שאיננה סבורה שהחלטה לצאת למלחמה תהיה לטובת ישראל. בשלב מסויים של השיחה שאל קוב אם לנו הרושם שהמצרים יפתחו בהתקפה. השבתי שזה היה הרושם שלי לפני ימים אחדים. קוב השיב שנאצר למרות הצהרותיו אינו מטורף ובוודאי מבין שלא יוכל להיות לו ענין להתקיף. אדרבא, אחרי הצלחותיו הבלתי צפויות, כל האינטרס שלו לא להסתכן באבדנה. מניח שסבלייר קיבל דו"ח מקוב ואציע שתשמעו גם ממנו. השיחה היתה ארוכה ומקווה שלא פסחתי על דברים חשובים."

הציר שלנו בפאריס, מרוז, הוזמן לבלב מה"הקיי דאורסיי", שם נמסרה לו ההודעה הבאה: "לאור הפירסום הרב של תנועת מטוסי ציוד, נאלצה ממשלת צרפת להפסיק לעת עתה כל המשלוחים לאזור כולו. שני המטוסים הנמצאים ברגע זה בשבלב טעינה יורשו להמריא והם יהיו האחרונים. חזר בהדגשה על המלים "לעת

עתה", והוסיף: נראה אחר כך. לבל הביע צערו על היותו צינור ההודעה. "הציר מוסיף כי ברור כיצד הוא הגיב על הדברים האלה.

במיברק נוסף מוסר הציר מרוז, כי לאור תגובתו התקיפה באוזני לבל, שזהו כנראה הפרס להבלגה, הוא נקרא לבומרשה ב"קיי ד'אורסיי", והוא ביקש להסביר ולהבהיר כי ההפסקה שתיכנס לתוקפה בחצות הינה ארעית מאוד. ממשלת צרפת עוקבת אחר המצב מיום ליום ולא מן הנמנע שבקרוב מאוד, ואולי כבר בשבוע הבא, אפשר יהיה לחזור לנושא במגמה לחדש את האספקה. הכל יהיה תלוי בהתפתחויות ובהורדת המתח. עלינו להבין שכאשר צרפת מכריזה שאינה קשורה בהתחייבות כל שהיא, אין היא יכולה לספק "ציווד מלחמתי וחלקי חילוף". מרוז אמר, שהוא ישמח לדעת אם גם הרוסים החליטו כמו צרפת, ובומרשה השיב שלפי ידיעותיהם יש גוזמה רבה באומדנים.

בסוף הוא מדגיש את החשיבות הרבה ביותר לשמור את הדבר הזה בסוד, והוא אומר: "הכרחי למען חירוש האספקה שהן האספקה והן ההפסקה הזמנית תשארנה בסוד כמוס הן משיקולים ערביים והן משיקולים מדיניים אחרים. אין הוא מאשים אותנו בפרסומת שהיתה בנדון. ברור שיש לנושא שותפים רבים, אך חיוני למנוע כל דבר... QUI EMPÊCHERAIT DE REPRENDRE...".

לשגריר איתן היתה פגישה עם בוריין - וכאן עלי להבהיר שוב שעצם קיום השיחה עם דה-גול בעקבות זה, חייב להשאר בסוד כמוס, כאשר שיחה זו נתגלגלה באקראי. איתן העלה בפני בוריין שאלת האספקה, ונסתבר שבוריין לא ידע על האיסור. ולהלן מדווח השגריר: "להפתעתי אמר שדה-גול בחדר הסמוך ויתכן שיסכים לקבלני. אחרי עשר דקות של שיחה עם בוריין הכניסני לדה-קול, והשיחה נמשכה 35 דקות. אמר לי לא למסור לעתונות על פגישתנו ולכן אבקשם בכל לשון של בקשה להקפיד על סודיות המיברק, שכן אחרת ייעשה מצבי כאן בלתי אפשרי. פתחתי בציטוט דברי שגריר מצרים בפראג ואמרתי שזה המצב בו אנו נתונים. לאיומי הערבים תמיד התייחסנו ברצינות, אך לא כן העולם. דה גול הגיב שחמיד היה ברור שהערבים רוצים להכחידנו, אבל הודות לכוחנו לא יכלו וגם עכשיו לא ישמידונו. הוא מאמין שמלחמה תמיט עלינו אסון, אפילו אם ננצח, יהיו לנו אבידות קשות. הערבים יפציצו ערינו ובסופו של דבר לא נפתור שום בעיה, אלא רק נגביר השנאה. כן אסור שהערבים יצאו למלחמה נגדנו שתביא עליהם ועלינו אותו אסון. עכשיו כולם נרגשים. סיפר בקיצור על שיחותיו עם מאחוס ופיסל. לאחר שיעבור המשבר בלי מלחמה אפשר יהיה לפתור בעיות היסוד וקודם כל המפרץ. דרוש הסדר בינלאומי שיבטיח לנו ולכולם זכויות מעבר כבדרדנלים. בעיית הפליטים מהווה פצע שחייבים לרפא. אינו יודע כיצד תיפתר הבעיה. אולי ניקח פליטים מסויימים והיתר יושבו בארצות ערב. יש להסדיר גם המצב בגבולות (תנאי שכנות כדי שיהיה שקט לארצכם). ייתכן אפילו שאחרי המשבר החמור הנוכחי יכירו בישראל אלה שאינם מכירים בה עתה, כולל הערבים ונגיע אולי לידי יחסים עם שכנינו. נאצר יהיה זקוק לעזרה חומרית וישמח לקבלה אפילו מארה"ב. אל נסמוך יותר מדי על ארה"ב. יתכן שתפעל לטובתנו, אבל במהרה תיתקל בבעיות של נפט ושל התעלה והיא "תצטנן", וזאת למרות האהדה כלפינו בניו-יורק במיוחד. לברה"מ עולים הערבים ביוקר ואף היא לא תרצה ללכת אתם עד הסוף, תחזור ותתריע נגד מלחמה. הדרך היחידה היא בפתרונות מוסמכים בין המעצמות. בהתחלה לא גילו הרוסים ענין, אך עכשיו מתחילים לשוחח. דיברתי על הרושם החמור שעשתה הודעת הממשלה אתמול. דה גול אמר שהנקודה העיקרית הינה שצרפת רוצה שישראל תתקיים כמדינה ולא תיעלם. הגבתי שההודעה נתקבלה על ידי הערבים בשמחה גלויה, בעוד שדעת הקהל בארץ ראתה אותה כחמורה. היה ברור שתגובות דעת הקהל אינן מעניינות אותו, וחזר ואמר שהעיקר הוא שציינו במפורש עניינם בקיום ישראל. יחד עם זאת, אין זה 1957. אז לא היה בשלטון ונשתנו העתים. צרפת חידשה היחסים עם ארצות ערב ומעוניינת בטיפוחם. לדעתו יוכל הדבר להיות לתועלת גם לישראל. תהיה לפחות מעצמה אחת ששני הצדדים יהיו מוכנים לשמוע לקולה. עברתי לאיסור ההספקה. אמר שהאיסור ישאר בתוקף כל עוד לא ברור אם נצא למלחמה. לאתר מכן, תתחדש האספקה כמקודם. לשאלתי מתי וכיצד ישפוט אם נצא למלחמה, דהיינו, מה פירוש "לאחר מכן", השיב שזה מתברר בקלות. אמרתי שבהודעת הממשלה נאמר שבתוקפן לא תתמוך צרפת הרי הוא כבר שולל מאתנו התמיכה כשאינן מלחמה. כאן השיב "אינני יודע אם תצאו למלחמה, ודרך אגב, אדוני השגריר, אף אתה אינך יודע". שוללים מאתנו האספקה מכיוון שאינם רוצים שנצא למלחמה. אמרתי שזו פגיעה רצינית בנו בעוד שבריה"מ ממשיכה לספק נשק לערבים.

שאל אם אני בטוח שבדיה"מ ממשיכה והוסיף שאף מארה"ב לא נקבל נשק בימי המשבר הנוכחי. אמרתי שהוא שולל מאתנו הנשק כלחץ עלינו לא לצאת למלחמה, אך קורה גם שאם יוצרים אצל אנשים מצב של יאוש, דוחפים אותם דווקא למלחמה. לא הגיב. בהקשר זה אנא קראו גם מברקי לימון מהערב, המתארים מצב שונה לגמרי. אחר כך עוד אמר דה-גול שזו שאלת המזרח הקיימת לפעמים אצלנו, לפעמים אצל אחרים, ותמיד נפתרה על ידי המעצמות. היו תמיד אותן המעצמות רוסיה, צרפת ואנגליה, ועכשיו בנוסף לאלה אף ארה"ב. אמר שקיבל שדר רה"מ וישיב עליו.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

הפסוק האחרון הזה, על רוסיה, צרפת ואנגליה, הוא

משונה מאוד.

שר החוץ א. אבן:

כאשר דיווחתי כאן על שיחתי עם הנשיא דה-גול, אמרתי שהמילון שלו הוא כולו מילון של המאה הקודמת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

מה קרה בכל זאת עם אספקת הנשק?

שר החוץ א. אבן:

הם הפסיקו, אבל אמרו שזה... POUR LE MOMENT... הם הפסיקו את המשלוחים לפני ההודעה הצרפתית, אבל בשיחות הם אומרים שזה זמני, לזמן קצר ביותר. אם תוך יום - יומיים יתברר שאין מלחמה, אז הנשק ישוב יתחיל לזרום.

אולי השגריר ישלים, ואבקש אותו להתייחס לאותן הבעיות ובעיקר לתאר תמונה של שיחותיו עם הנשיא ג'ונסון, איך הוא רואה את המצב עכשיו.

מר א. הרמן - השגריר:

אני יכול לציין רק עניין אחד, שאין לי כל ספק כי מבחינה פוליטית פנימית ג'ונסון נמצא עכשיו במצב - כך הערכתנו - שהוא מוכרח לעשות משהו. דובר על המיצרים ודובר על אלף אלפי ההודעות שלו, שאם ישראל תותקף, ארה"ב תעשה משהו. הוא חזר על זה אמש, והמעניין הוא איפה הוא חזר על זה. יש שם מוסד שנקרא "מועדון הנשיאים". מועדון של אנשים שתורמים כל אחד 1000 דולר למפלגה הדמוקרטית. זו קבוצה של אמריקנים אמידים, עשני-שליש מהם אני מתאר לעצמי הם יהודים. היושב ראש בפגישה אמש היה יהודי, והוא תוודך לקראת השיחה הזאת. שתי הנשים שישבו ליד ג'ונסון, אף הן יהודיות, ואף הן תוודכו, ובמעמד זה הוא חזר על זה שהוא יגן על עצמאותה ושלמותה של ישראל ושל המדינות באזור וכו', אם תותקפנה.

בדקנו את המצב עם כל האנשים הקרובים לו, והם אומרים לנו שאם הוא לא יעשה משהו בכיוון הגנה על ישראל אם תותקף, בכיוון פתיחת המיצרים, הוא עלול לא רק להפסיד את קולות היהודים בבחירות, אלא הוא מעמיד את עצמו במצב מסוכן ביותר מבחינת דעת הקהל הפנימית שלו, מבחינת המלחמה בוויטנאם, שאיננה פופולארית ביותר, וגם בשטח זה הוא עומד בפני סכנות קשות מאוד, אם לזכור שב-1968 הוא צריך לעמוד לבחירה עוד הפעם.

הרבה מאוד פרשנים וכמה מאנשי הקונגרס אמרו, שההתחייבויות האמריקניות כלפי המיצרים או כלפי ההגנה על ישראל, הן הרבה יותר מפורשות מההתחייבויות של ארה"ב לגבי דרום וויטנאם. הם שואלים אם הוא יכול שם להפקיר חצי מליון חיילים שלו, מדוע הוא לא עושה משהו בשטח הזה? העובדה היא שבקונגרס, אחרי הצהרתו מה-23 במאי כמדומני, לא היה אף קול אחד נגד הודעתו. ודאי

שלא היה אף קול אחד שנקט עמדה פרו-נאצרית, או שניסה להצדיק מה שאו-תאנט עשה או מה שנאצר עשה בענין זה.

הוא התחיל את ההתייעצויות בקונגרס השבוע. אנחנו עבדנו על זה לא מעט. יש מבול של לחץ, לא רק יהודי, על כל חברי הבית, על כל חברי הסנאט, והייתי מסתכל בהערכה משהו מזה יתגבש מחוץ לאו"מ, יתגבש יותר מהר ויותר בקלות, אם ארה"ב תהיה במצב שלא תצטרך בענין זה ללכת לבד.

אין לי ידיעה, עזבתי את ואשינגטון כאשר ראש ממשלת בריטניה, וילסון, עוד היה שם - מה סוכם ביניהם, אבל על יסוד ההנחה של מה שהם אומרים לנו, וקיבלנו על זה גם אישור מלונדון בשעתו, שאנגליה יציבה בענין זה, ואם אוסטרליה מצטרפת וההולאנדים יציבים, וזה נבדק, אם יש לו כבר ארבעה, אחד היועצים של הנשיא אמר לי שחמישי אפשר בקלות לקנות, לתפארת המולטייליטראליות. מתי ואיך - כל זה נמצא במיברק שחשך הקריא.

אני רוצה להגיד משהו בענין זה של היריה הראשונה, כי אני יודע באיזו מסגרת הדיון פה מתנהל, ובכיוון זה ניהלתי את השיחה עם ראסק כמה שעות לפני צאתי לוואשינגטון בדרכי הנה. ברור לי שבשבילם, בייחוד לאור מה שהרוסים אומרים להם, וג'ונסון העביר לראש הממשלה היום לפני שבוע שדר בו הוא מסר מה שהרוסים כתבו לו, שבשבילם הענין של היריה הראשונה זה ענין קובע. אולי לא בדעת הקהל, ואולי לא בדעת הקהל היהודית, אבל לדעת הקהל היהודית יש משקל עד גבול מסויים, ולא מעבר לגבול מסויים. אנחנו די למודי נסיון בענין זה. אם ניקח לדוגמא מה שהיה ב-1956, הרי היום זה עשוי להיות יותר קל, מפני שכל בר-בי-דב מבין מי בעצם האובייקט להתקפה פה, שזה אנחנו ולא הם, וכל מעשה שלנו יהיה בבחינת התגוננות, אבל מבחינה פוליטית ומעשית זה יכול מאוד להיות אחרת. אני בענין זה אינני רוצה להתנבא, זה תלוי בשאלה: מי, ותלוי בשאלה: מתי.

אבל אני חייב להגיד, אינני מביע דעה על שום דבר, אני חייב להביע הערכה שבכל המהלכים שלנו אנחנו חייבים להביא בחשבון שני דברים יסודיים מאוד: (א) העסקנו את הנשיא בתהליך שהוא מאוד לא פשוט בשבילו, אבל שזה בכל זאת לא קל לו כאשר גם בעית וייטנאם רובצת לו על הראש. אבל הוא כל הזמן אומר: "אני בשבילכם כלום כשלעצמי, אבל אני בשבילכם משהו כאשר אני יכול להוביל מאחורי את העם האמריקני. פירוש הדבר בשורה ראשונה את הקונגרס, ואיך לטפל בקונגרס שלי, זאת אני יודע." בשיחה עם שר החוץ הוא אמר: "אתם יכולים גם לעזור לי, והמבין יבין".

הוא התחיל בתהליך הזה, ואנחנו שומעים בענין זה דברים בוודאי לא בלתי מעודדים. הייתי מרחיק לכת, אם זה נכון, כפי שכרגע מסתבר, שארה"ב לא תצטרך בענין זה ללכת לבד. מכל מקום, העסקנו אותו בתהליך, אמרנו לו שזה ענין דוחק.

גם העסקנו אותו בתהליך כזה, ואמרנו לו עוד שבוע. ואני הרחקתי לכת ביום ששי ואמרתי: בענין המיצרים יש לנו אניה בדגל ישראלי, שהיא בקרבת מקום, היא יכולה להגיע תוך זמן קצר, כך שהם מבינים את הענין.

אכלתי ארוחת צהרים ביום ששי, ערב צאתי, עם אדם שהוא יותר קרוב אליו מכל איש שאני מכיר, הוא לא איש רשמי בממשל, אבל חי אתו שלושים שנה, יהודי, שד"ר הרצוג מכיר אותו יפה, הוא שירת אותנו לא מעט. הוא יהודי גם כמובן זה שצריך להבין ממנו כל דבר ברמז. כי הוא לא אומר: "אני שוחחתי הבוקר עם הנשיא, והוא אמר לי כך ואני אמרתי כך", כי הוא לא רוצה להסתכן, הוא ידיד שלו, הוא מקורב אליו הוא משפיע. הוא אמר לי: "הלכתם בדרך זו, תנו לו עוד שבוע-ימים".

שר החוץ א. אבן:

שבוע ימים משלשום.

השגריר א. הרמן:

שבוע מיום ששי האחרון. אחר כך הוא אמר לי: תדאג שאתם לא תירו את היריה הראשונה, בהדגשה גדולה. אני חושב שזה מה שאני יכול למסור.

בשיחתי עם ראסק הרחקתי לכת, אינני יודע אם זה כתוב במיברק או לא, שאלתו אותו כמה קרבנות אנחנו צריכים לספוג לפני שהוא והעולם ישתכנעו שאנחנו נתקפים ולא מתקיפים. אבל אני חושב שבשביל הנשיא העניין לא עומד כך, השאלה הזאת, מי יורה את הפגז הראשון, זו שאלה מכרעת מבחינה מדינית ואמוציונאלית, ואנחנו חייבים להביא זאת בחשבון.

לפיכך, בתמונה הזאת שמצטיירת מתוך מה ששר החוץ הקריא לנו, איני יודע אם יש דיווח כזה גם מאנגליה, אני מניח שיש גישה דומה גם שם. עלינו להביא בחשבון בכל שיקול, וזה רע ומר, אבל שארבע המעצמות התאחדו בפילוסופיה הזאת, כל אחת מטעמה, כך שהמצב הזה שונה לפי דעתי תכלית שינוי ממה שהיה ב-1956, שאז היו שתי המעצמות אשר היו מוכנות להטיל וטו במועצת הבטחון לטובתנו, והטילו וטו, וזה עזר למשוך את העניין מבחינה מעשית.

אני מוכרח להגיד, שבקונסטלציה הנוכחית, לי ברור למעלה מכל ספק, שאין מי שמוכן להטיל וטו.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

לגבי מה?

השגריר א. הרמן:

לגבי היריה הראשונה של ישראל, כדי שלא להכתים אותה, אין מי שיטיל על זה וטו. פירוש הדבר, שאם לא מטילים וטו, שהעניין מוכרע בתוך מועצת הבטחון ולא צריך לעבור לעצרת.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

שאלה לשר החוץ - מתוך השיחות עם הצרפתים מתברר, שהם מזכירים בעת ובעונה אחת את עניין המיצרים ועניין הפליטים, האם לא משתמע מתוך זה שעניין פתיחת המיצרים לפי דעת צרפת יגרור אחריו ויתורים מצד ישראל בעניין הפליטים? מה המשמעות לפי דעתך?

שר החוץ א. אבן:

בשיחה הוא עורר, קודם כל, את עניין המפרץ, שזה קודם, אבל אחר כך יש גם בעית הפליטים. לדעתי, הוא מתבטא באופן קצת ילדותי, אומר דברים שגורתיים: אתם תקבלו קצת פליטים, והם יישבו את האחרים.

השר מ. דיין:

אני ביקשתי מראש אמ"ן להוסיף דברים שהיו עד כה. לא להתחיל מבריאת העולם, אלא המגמות המסתמנות מההתפתחויות האחרונות ולאן פני הדברים.

ראש אגף המודיעין א. יריב:

לא אלאה אתכם בפרטי פרטים, אני רוצה לעמוד על השינויים העיקריים. קודם כל, יש לנו תמונה ברורה מאוד מהאיסטרטגיה הצבאית המצרית, כפי שהיא מסתמנת כרגע, גם לפי סימנים בשטח, וגם מתוך ידיעות שאנחנו מקבלים באופן שוטף.

מצרים רואה את ההתנגשות שאתנו בלתי נמנעת, יש להם חוסר בטחון בתוצאות, ולכן היא נקטה במספר מהלכים. ראשית כל, דחיסת כוחות נוספים לתוך סיני; שנית, מאמצים גדולים ליצור חזיתות נוספות. כאן, ביחס לסוריה, הם רואים סיכויים טובים משתי סיבות: (א) היחסים בינם ובין סוריה אינם כל כך טובים; (ב) הסיכויים להגיע ללחץ מצד סוריה עלינו לא גדולים. לכן אנחנו רואים לחץ מוגבר מצד נאצר ומצד ירדן, וזה מוסבר בהסכמת נאצר לעשות את ההסכם עם המלך חוסיין.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

באשר לתיגבור סיני - אינני רוצה ליצור פאניקה, אבל במשך היומיים האחרונים הגיעו כוחות ניכרים לסיני, לפחות חטיבת שריון נוספת, ובדרך נמצאים עוד שני גדודי טנקים, וכן שתי חטיבות חיל רגלים, ומחר עומדת להגיע עוד חטיבה כווייתית לאל עריש וגדוד עיראקי עומד להגיע לחאן יונס ולעזה. אינני רוצה לדבר כרגע על הכוחות האלז'יראים שכנראה עומדים לנוע לצד זה, ויש גם הבטחה סודאנית והבטחה לובית לכוחות, אבל אלה עוד לא נמצאים בסיני.

מסתמן עוד תהליך מדאיג מאוד. לא רק שמגיעות אלינו ידיעות על תכניות התקפות, מסתמנת עוד יותר מגמה התקפתית. אני רוצה לקרוא לפניכם את פקודת היום של מפקד הכוחות בסיני, מורתאג'י, שפורסמה אתמול

בקאהיר. (קורא).

שר העבודה י. אלון:

זוהי הכרזת מלחמה פומבית.

שר החוץ א. אבן:

האם זה פורסם גם כאן וגם בעולם?

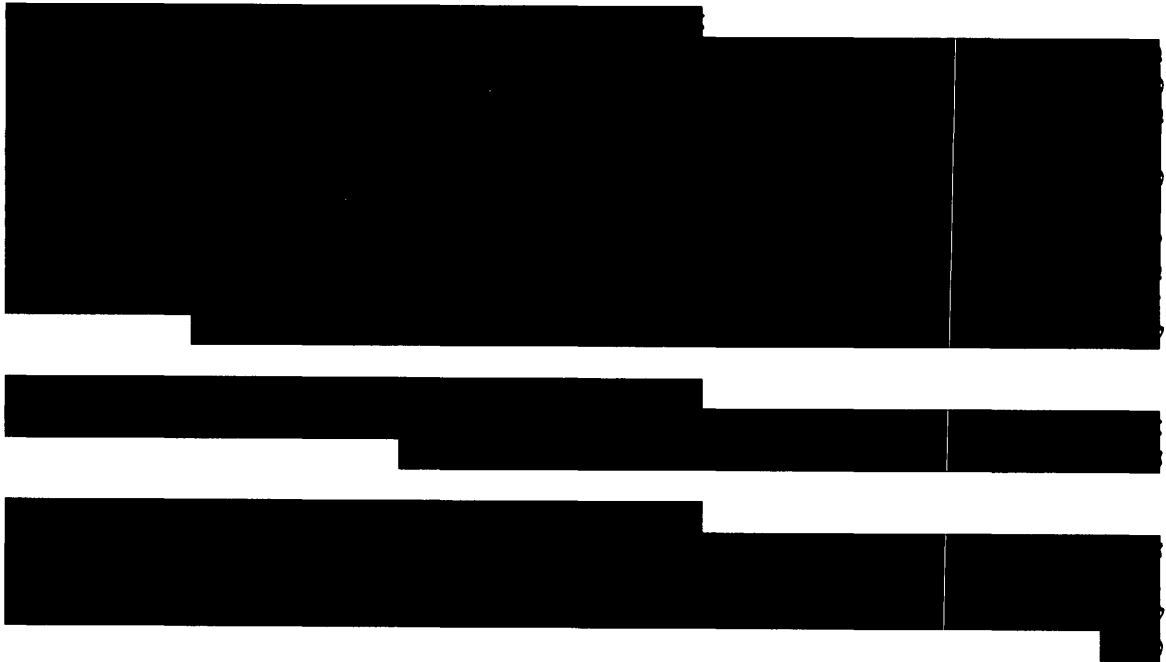
ראש אגף המודיעין א. יריב:

אני מניח שכן, אנחנו קיבלנו זאת מ-אי.פי. אפשר להגיד שזו הכרזה של גנראל אשר מעודד את המוראל של הגייסות שלו.

השר מ. דיין:

זוהי חתימת שטר מצידו לגבי הגייסות שלו.

ראש אגף המודיעין א. יריב:

אם לסכם את העניין הזה בקשר לידיעות ההתקפיות, לפי כל הידיעות אלו, לפי הערכת, גדלה מרגע לרגע האפשרות, אני לא אומר הבטחון, של יוזמה התקפית מצרית.

שר העבודה י. אלון:

לא רק מצרית.

ראש אגף המודיעין א. יריב:

אני מתכוון להתקפה בשליטה מצרית.

השר מ. בגין:

זו יכולה להיות התקפה רב-חזיתית.

השר מ. דיין:

בפתיחת הישיבה שאל ראש הממשלה אם אני מוכן להביא הצעות, אם אתם רוצים, אני מוכן להביא.

שר החוץ א. אבן:

אני מבקש לפני זה לקרוא מיברק שנתקבל זה עתה, שיש לזה השלכה. אותו יהודי שהשגריר הרמן אמר שהוא רק רמז, הפעם הוא אומר דברים מפורשים. הציר עברון נפגש עם האיש, זה אדם שעומד בקשר עם הנשיא, הפגישה היתה אחרי שהשגריר נפגש עם ראסק. מתוך המיברק הזה אני מבין שכנראה יש בדרך שדר מהנשיא ג'ונסון לראש הממשלה, הוא מבין שאין לחכות הרבה זמן, אבל הוא הדגיש את הצורך לתת לנשיא את השבוע הנוסף.

בדקתי את כל החומר מלפני שלושה - ארבעה ימים, ולמעשה מאז ההסכם בין מצרים לבין ירדן, שום שיחה אמריקנית אינה חוזרת על העניין של התרסנות, התאפקות וכו'. עברון אמר ליהודי הזה שהוא שם לב לעובדה זו, וכנראה שיש שדר מהנשיא בדרך בעניין זה.

אני רואה מהדיווחים על שיחות עם ראסק ומקנאמרה, שגם הם לא חזרו על בקשת הריסון, אלה היו שיחות של אנשינו בהן אמרו במפורש שהעניין של פעולה נגד ישראל הוא באופק.

השר מ. בגין:

שר החוץ א. אבן:

אם תהיה פעולה ישראלית כוללת הגנתית, אז אמריקה לצדנו.

יש לי כאן עוד שיחה של הציר שלנו עברון יחד עם הנספח הצבאי, עם מקנאמרה, שבה נכחו גם וואנס והופט. וואנס הוא האיש שטיפל בענייני הרכש שלנו. לאחר שהציר שלנו תיאר את ההתפתחויות באזור וההכרח לעמוד במצב כוננות מכסימאלי, ועל רקע זה הבקשה להיענותם הדחופה לבקשות קודמות שלנו, השיב וואנס שדנים בדבר בדחיפות והם יתנו לנו תשובות בהקדם. הוא אמר: תהיינה התשובות אשר תהיינה, קשה להניח שיכולה להיות להיענותם השפעה במשבר המידי. הערכתם היא שאין המצרים מתוכננים להתקיף אותנו; שנית, הגיעו אליהם ידיעות שהצרפתים מאיטים הפסקת פריטים צבאיים לנו אחרי הפירסום שהיה לכך בעתונות.

הצרפתים מבססים את ההקפאה על כך שסופרי העיתונים בפאריס פירסמו ברחבי העולם, לרבות ה"הארלד טריביון", תיאור נמל התעופה בצרפת שזמנו יוצאים מטוסים טעונים נשק לישראל. הצרפתים ב"קיי ד'אורסיי" התרעמו על זה, ואמרו שאם הפריסום ישוך, הנשק ימשיך לזרום. באותה שיחה העיר מקנאמרה, כי כאשר הוא קרא בעתון על ההיענות הצרפתית, הוא היה בטוח שזה מיד יביא לתגובה שלילית מעשית צרפתית.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אבל יש פה גם שאלה של זמן.

שר החוץ א. אבן:

הוא אומר "מה שאנחנו נספק, גם אם נספק - יש דברים שביקשנו מיד ואפשר לספק אותם מיד - זה בלאו הכי לא יגיע עד כדי אפשרות להשתלט במשבר הזה."

מקנאמארה ציין בסוף השיחה עם עברון, אחרי שהוא מסר לו דרישת שלום משר הבטחון, שהוא מעריך ומכבד אישית את דייין, אשר הביא מווייטנאם הדין וחשבון וההערכה השקולים ביותר שהובאו אי פעם לתשומת לבו, וציין את בהירות המחשבה של שר הבטחון.

השר מ. דייין:

בהמשך לדברי שר החוץ האחרונים, אני רוצה להביא לממשלת ישראל דין וחשבון ואת השיקולים שלי בעניין המצב הבטחוני בזירה הישראלית ולא בווייטנאם.

עסקתי בזמן האחרון, נוסף לביקורים שעשיתי בשבועיים האחרונים ויותר, במאמץ מכסימלי, במידה שאני מסוגל לזה, לנסות לרדת לתוך תוכה של השאלה, איפה אנחנו באמת נמצאים עם הערבים עכשיו. הדבר הראשון שהגעתי אליו הוא, להציע לכולנו לעשות הבחנה בין החשיבות של הידיעה לבין מקור הידיעה. אנחנו שומעים לעיתים בנשימה אחת מה אומרת לבנון בוועדת שביתת הנשק ומה אומר מפקד הכוחות הערביים. לא תמיד מציינים את המקור, אבל הוא עלול להיקלט, כאילו באומר מה שאמר נציג לבנון בוועדת שביתת הנשק לא מעניין, מה שלבנון אומרת לא מעניין, ומה שקצין אומר באוזנינו בכלל לא חשוב. ואין זה כך.

אני הייתי אולי אחד היחידים בכל המערכה הבטחונית וההנהגה המדינית שלנו שאמרתי כי יסגרו לנו את המיצרים, ובאמת סגרו. לפני שנאצר חותם על שטרות הוא מוכרח למלא אותם. כאשר מפקד הכוחות הערביים אומר עכשיו מה שהוא אומר, זו לא הצהרה חגיגית ביום העצמאות, זו חתימת שטרות, ואם הוא לא עושה זאת, הוא כאילו מוכיח שאיננו יכול לעשות זאת, בגלל ההתעוררות הזו של העולם הערבי עכשיו.

על כן עלינו לדעת מה קורה כאן. ראש אמ"ן הביא את המגמה של ההתפתחויות של 24 השעות האחרונות, ואני רוצה לומר מה המצב שבו אנחנו נמצאים. נוסף לחזית המצרית, העובדה שהחזית הירדנית היא תחת פיקוד מצרי החמירה מאוד את המצב בתקופה האחרונה.

שנית, יש מגמות ברורות לפעולות תוקפניות. שתי הנקודות שאני רואה אותן היום כאובייקטים לפעולה תוקפנית שלהם, האחת בשטח הכללי, זה שדות התעופה שלנו, לעשות לנו מה שאנחנו רוצים לעשות להם; והשניה בשטח היבשתי, זה בעיקר באילת ובירושלים. מול אילת, בשטח המצרי, עומדים 200 טנקים, וזו כאילו מין הסחה, אבל אם רואים את המפות, 200 טנקים מול אילת, זה דבר כבד מאוד. 200 טנקים שהולכים להתקפה על אילת, זה דבר כבד ביותר. בכל חזית אל-עלמיין במלחמת העולם השנייה, כשמצד אחד עמד מונטגומרי עם חילותיו ומצד שני רומל, היו פחות מ-1,000 טנקים. אם הם מעמידים 200 טנקים מול אילת הקטנה, זה במגמה לכבוש את אילת, וזה דבר כבד ורציני מאוד. אני מתקשה מאוד לומר איך נעמוד נגד זה.

בירושלים, איזו שהיא התקפה תשבש לנו את כל החזית לגמרי. הנשק העיקרי שיש לנו היום - כאשר הכנתי לי את הדברים שלוש פעמים חזרתי, כתבתי ומחקתי, לפני שצינתי לי את ראשי הפרקים - אולי הנשק העיקרי שיש לנו עכשיו במערכה ביחסי כוחות אלה, זו היוזמה שלנו לנהל את הקרב באופן שאנחנו נתחיל

ונקבע עובדות. אם הם ייכנסו לירושלים, לא נוכל אנחנו ללכת לא לאל-עריש ולא למקומות אחרים, אלא נצטרך להגן על ירושלים. כל האפשרויות שלנו זה לנצל את הכוחות בצורה במקום שיש להם משקל מכסימלי. אם ניאלץ לעסוק בהגנה על עיר כמו ירושלים או עיר כמו אילת, שיש בה 10 אלפים תושבים, אותם מאות הטנקים לא יוכלו לבוא לידי שימוש, נצטרך לעבור מהחזית הזאת שאנחנו עוסקים בה, לדברים שבמקרה אחר לא היינו רוצים להתעסק בהם, וזה יכול להיות אפילו תל-אביב, ואז נאבד את הנשק העיקרי שיש במלחמה זו, ביחסי כוחות שבהם הם עליונים עלינו. אבל אם נעשה את המלחמה לפי הקו שלנו, נוכל להגיע למשהו. אני חוזר ומדגיש, נאבד את הנשק העיקרי אם המלחמה תתחיל בהפצצה אווירית שלהם, ונעמוד במצב אחר אם יתרון ההפתעה יהיה לצדנו.

ברצוני לעמוד על שתי תיזות שהוצגו כאן על ידי שר החוץ. האחת שהתחייבנו לגבי תאריכים לנשיא ארה"ב, הוא רוצה עוד שבועה ימים; והשאלה - השאלה של היריה הראשונה. "אל תהיו אתם אלה שיירו את היריה הראשונה".

קודם כל, ביחס לתאריכים, אני מקבל את הדיווח שהם מקימים כוח ימי, ונאמר שבועוד שבועה ימים הדבר ייצא לפעול, אף על פי שעד היום, מכל המדינות הימיות שהם פנו אליהן ביחס לחתימה על ההצהרה לעזירת חפש השיט, רק שתי מדינות נענו, זה חוץ מאנגליה ומארה"ב. ככל פעם אני שומע שהנשיא ער לשאלה של הקונגרס, והקונגרס ער לשאלה אם תהיינה עוד מדינות אשר יילכו אתם. הם פנו לחמישים מדינות, ואני מבין שארה"ב ערה לשאלה שלא תהיה מבודדת בהסתבכות הזאת עם ישראל.

אם הבנתי נכון מה ששמעתי, שראסק אינו חושב את סגירת המיצרים כמעשה של תוקפנות, הרי מי שיפתח עכשיו ראשון באש יהיה במצב של תוקפן, כי לפי דבריהם שום פעולת איבה לא נעשתה עד עכשיו, כי לדעתם סגירת המיצרים זו לא פעולת איבה.

נאמר שעברו שבועה הימים ותהיינה אניות מוכנות למעבר במיצרים. אינני אומר כרגע מה זה יתן, אבל אז בוודאי לא נתחיל ביריות ולא נשלח אניה ולא נעשה שום דבר. אנחנו פנינו אליהם, ונניח שהם יוצאים עם אניות והמצרים יורים, האם אז נעשה זאת?

המועד של שבועה ימים, זה לא מועד שארה"ב אומרת, כי אחרי זה היא מסתלקת מהזירה ותעשו מה שאתם רוצים, זה מועד שבו נכנסים לפעולה, וזה המועד שהוא הפחות אפשרי לפעולה שלנו, ואנחנו באותו זמן נעמוד עם כל העניין הזה פה בירושלים או במקום אחר. וענין אילת, בכל זאת שייך למיצרים, זו לא שאלה שגמרנו על תאריך, ונהיה כבולים עד אותו יום מעכשיו.

עובדה היא, שבמשך כל אותו זמן נאצר עושה פעולה, והדבר, תסלחו לי על הביטוי, המטומטם ביותר שיכול להיות הוא לבקש עכשיו מאיתנו שלא נהיה הירורים יריה ראשונה. פירוש שבמצב זה אנחנו צריכים לתת לצד השני לירות את היריה הראשונה, וזה לא משנה אם זו תהיה ספינה שאנחנו נשלח לשם והם יירו בה. המצרים עוקבים אחרי כל ספינה שיוצאת ממאסאוו. אם במצב זה שאנחנו נמצאים בו, בהיקף הזה של הכוחות מסביב, ניתן להם את האפשרות לפתוח את המערכה באיזה היקף שהם רוצים ובאיזה מקום שהם רוצים ומתי שהם רוצים, כדי שאנחנו לא נהיה הפותחים ביריה הראשונה, המצרים ינצלו זאת, יפציצו את שדות התעופה, אז אנחנו לא נירה גם את היריה השניה. אינני יודע איך הם יכולים במצב הזה לדרוש מאתנו שאנחנו ניתן להם את כל היתרון היחידי שיש לנו, כי אם אחרים יורים ראשונים, אין לנו עוד יתרון ההפתעה. אני יושב ושומע ואינני מאמין למה שאני שומע, לתת למצרים שיפתחו במערכה שהם רוצים, להשמיד לנו את חיל האוויר, אינני יודע מה שיעשו, אבל יעשו מה שנוח להם. ויש לזכור את הצטרפות כוחות נוספים להם, ומרוב מספרים אנחנו כמעט הוכינו.

אולי כדאי להזכיר לעצמנו שיש לנו מעט טייסים ואין לנו הרבה מאוד מטוסים. כאשר אומרים ששם הגיעה עוד טייסת "מיג", פירושו שאנחנו נצטרך להלחם בזה. היינו רגילים לומר שאנחנו ננצח בגלל האיכות, אבל בכל

זאת, כל תוספת כזו של טייסת, ושמענו כאן מפי האלוף יריב שמזיזים לשם שתי חטיבות עיראקיות, ומכניסים כוחות אלז'יריים לאל-עריש, ושמענו גם על משלוח כוחות מכווית. לא ראיתי אף פעם כוח כוויתי, אינני יודע איזה כוח זה, אני מניח שבבואם הם מביאים נשק, וכאשר אנחנו נבוא לפגוש אותם, הרבה אנשים יצטרכו להיהרג. והכוחות של כווית זה לא על-חשבון הכוחות של נאצר, אלא זו תוספת. התכנית שלנו נשארה שעלינו לכבוש את אל-עריש, אבל עם תוספת הכוחות האלה, פירושו שעוד 1000 או 2000 בחורים עלולים להיהרג. יש להם ציוד, הם מאומנים על ידי המצרים, וכל יום אני שומע שחטיבות מועברות מפה ומשם, ואנחנו יושבים ואומרים שהם יירו את היריה הראשונה. להתגבר על כל החטיבה כזו, זה ענין של אלפי הרוגים.

ועוד דבר, יש בכל זאת גבול ליכולת שלנו לנצח את הערבים. יש גבול לא רק במחיר של דם, אלא יש גבול לדבר כלשעצמו, בארץ קטנה זו, במרחקים הקטנים האלה, כאשר תוך שעות אחדות אפשר להגיע ללב המדינה, ועל כן יש גבול באיזו מידה אפשר לנצח במלחמה. אנחנו נמצאים על הגבול של יכולתנו לנצח במלחמה בגלל ריכוז הכוחות ופתיחת חזיתות נוספות.

נאצר יודע מה שהוא עושה. הוא עכשיו למעשה יושב גם בירדן, כי כל הכוח הירדני הוא תחת פיקוד מצרי, והוא מכניס לשם כוחות נוספים, גם עיראקיים, גם כוויתיים, והוא לא צריך יותר, הוא אומר: "טוב, היהודים נערכים עם כל השריון שלהם, וברגע הרצוי אתן להם דחיפה אל החלק המרוכז של האוכלוסיה." אינני מזלזל באלז'יראים, גם אם הם לא יהיו כוחות מובחרים, לגבי האפשרות שלהם לפעולות פדאיון. את נאצר זה לא מדאיג. הוא אומר להם לעבור את הרצועה, יתקיפו אוטובוס, או יזרקו רימון לאיזה בית, זה הקל ביותר בשבילו לעשות זאת.

ההצטרפות הזאת של עוד ועוד תביא אותנו למצב: ראשית, שנצטרך לעשות את המלחמה על פי היוזמה המצרית, ובכל פעם המחיר יהיה עוד יותר יקר, ופירושו עוד אלפי הרוגים; שנית, נגיע לגבול שלא נוכל לעשות זאת.

לפני שלושה ימים ביקרתי באילת ובדקתי את המצב שם, ויצאתי די מודאג. באתי לרמטכ"ל ואמרתי לו, אבל הוא אמר שהמצב באילת בסדר. אמש, ב-23:30 בלילה, הוא בא אלי ואומר שהמצב באילת לא טוב. כלומר, אחרי שבדקו עוד הפעם, לאור העובדה שהמצרים הכניסו לשם עוד טנקים, הם יכולים לכבוש את אילת על ידי דחיפה אחת מעקבה ושם יש להם גדוד סנטוריונים מירדן. בעקבה יש להם פלוגה של 16 סנטוריונים ירדניים ועוד שתי פלוגות של 50 סנטוריונים ופלוגה בידואית. אין להם בעיה לוגיסטית שיש לנו כדי להגיע לאל-עריש, ובשטח הזה של עקבה - אילת, זה ענין של דחיפה אחת כדי להתחבר עם הכוחות המצריים. ואנחנו נמצא עצמנו בלי אילת בפעולה אחת של בוקר אחד.

שר העבודה י. אלון:

בלי אילת ובלי הצורך להגיע למיצרים מאילת.

השר מ. דיין:

אין שום משמעות לשבעה הימים, יש משמעות פאטאלית בשבילנו לענין היריה הראשונה. לדעתי, יש כיום משמעות פאטאלית גם לזה שרוצים לתת להם התראה בענין האניה. הם יודעים את הפאטנט הזה, שברגע שהאניה תגיע והם ירו עליה את היריה הראשונה, לנו יש הזכות להגיב. עד כדי כך הם מבינים, ואת זה צריך להקדים בשתיים - שלוש שעות, כי אחרת הנצחון מובטח להם.

נניח שהוא ישלח אחדים מאנשי הקומנדו האלה כיחידה-סיוור בסביבות ירושלים, אם יש לו גדוד קומנדו, הם יכולים לעבור דרך בית צפפה ללב ירושלים ולעשות שחיטה, ואז למחרת לא נוכל לנהל את המלחמה הזאת.

כלומר, הם מתוכננים בכמה תכניות שיש להם, ויכול להיות שהם גילו מספר אפשרויות שהן פחות חשובות או יותר חשובות, אבל הן תשבשנה לנו את היכולת להפעיל את מאות הטנקים ואלפי החיילים בחזית, ונהיה נאלצים להתעסק בעורף, שזה כמעט כל שטחה של מדינת-ישראל.

אני מציע, לכן, לפעול בהקדם האפשרי ומתוך יוזמה שלנו, אם כי אני מניח מה תהיה התוצאה מבחינה מדינית. אבל מבחינתנו התוצאה תהיה - אם נצליח ביוזמה הזאת שלנו - שתהיה הקלה במצב הצבאי וניתוק הטבעת, ובמצב המדיני נצטרך לפעול בתנאים קשים מאוד. תמיד יטענו שהיינו הראשונים לפתוח, אם כי נתנו לנשיא את שבעה הימים שהוא ביקש. כולם יודעים מה האמת בעניין זה. אני מעדיף שבמצב הנוכחי ננתק את הטבעת הצבאית המתהדקת סביבנו, גם אם ניקלע עקב זה למצב מדיני קשה מאוד. האמריקנים לא ירו בנו, וגם הרוסים, לפי הערכתי, לא ירו בנו. נתחיל במערכה צבאית, אבל את המערכה המדינית נתחיל רק אחרי שלושה ימים. אני מדבר רק על שלושה ימים תוך הנחה שבשלושה ימים אלה לא יבוא אף מתנדב רוסי ולא תגיע אף אניה רוסית לאזור. אז אנחנו לא נימצא במצב צבאי קשה כל כך. נתחיל אחר כך את המערכה המדינית במצב קשה, אבל שאפשר יהיה לחיות מבחינת המצב הצבאי. אחרת נהיה במצב שלא נפתח ביריה הראשונה, אבל נחיה במצב בטחוני בלתי אפשרי.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אפשר לעשות משהו כדי שיראה שהם ירו?

השר מ. דיין:

אין לי שום פאטנט, אלא שנצא לפעולה, אם יש

למישהו פאטנט כזה, אני קונה.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

יש לנו שתי חזיתות. החזית העיקרית היא פה ליד הבית, ואנחנו כל השנים רצינו להיעזר, וגם עכשיו רוצים להיעזר בעזרה מדינית-פוליטית, ונאמרו לנו כל מיני דברים טובים. אני זוכר כאשר היתה לי השיחה הראשונה עם הנשיא ג'ונסון, [REDACTED] אני לחצתי עליו אז - מאחר שאף פעם לא אמרנו זאת גלויות - כדי לדעת מה פירושו "ערכות"? תיארתי לעצמי אז שלמרות כל הדיבורים, אנחנו עלולים להימצא בערך באותו מצב שבו אנחנו נמצאים עכשיו, שאומרים לנו דברים טובים, אבל ברגע האחרון, כאשר זה מגיע לפעולה, הוא צריך ללכת לקונגרס ולסנאט, בינתיים יש לו גם עניין וייטנאם והם עסוקים.

יש לי רושם מהמיכרקים והשיחות האחרונות ביותר, שגמשהו בכל זאת מתערער בנוקשות של הנשיא, הנוקשות בקשר לשבועיים. אני מודה, הייתי מאוד רוצה למלא את מישאלתו לשבוע הנוסף הזה, לולא ראיתי את הסכנה של חיים ומוות האורבת למדינת-ישראל.

מה שגמענו פה מפי השר דיין ומפי האלוף יריב לפני שניים - שלושה ימים עוד לא היה, ורק עיוור יכול שלא לראות את טבעת-החנק שרוצים להכניס אותנו לתוכה.

מדאיגה ומפליאה כמובן עמדתו של דה-גול, שאומר דברים פשוטים, כאילו זה הזמן לסדר את כל החשבונות, ולאסוננו יש איזה הגיון כאשר מציגים את השאלות: נניח שתנצחו, מה יהיה בעוד 10 - 15 שנה? דה-גול בגיל כזה שהוא יכול לדבר כך, שזה היה וכך יהיה, ואין מנוס, משום-כך השדרים האחרונים שלנו כללו פיסקאות בסגנון כזה, שהנה גם היטלר בזמנו אמר וקיים מה שאמר, ואי אפשר יהיה אחר כך לבוא בטענות. היטלר הודיע שהוא ישמיד את יהודי אירופה והוא עשה זאת. אולי בהתחלה זה לא נגע כל כך לגויים, אבל יש הרבה מדינות אחרות שזה פגע גם בלא-יהודים שלהן.

שר החוץ א. אבן:

הגיע עכשיו אותו שדר של ג'ונסון לרה"מ. ראסק טילפן ב-17:00 בערב לכארבור וביקש להעביר את השדר הבא לרה"מ:

"DEAR MR. PRIME MINISTER,

I AM GREATFUL FOR YOUR LETTER OF MAY 30. I APPRECIATE PARTICULARLY THE STEADFASTNESS WITH WHICH THE GOVERNMENT AND PEOPLE OF ISRAEL HAVE OF US MAINTAINED POSTURE RESOLUTION AND CALM IN A SITUATION OF GREAT TENSION. ALL CONTINUE TO UNDERSTAND HOW FAITHFUL THE STEPS WE TAKE MAY BE. I HOPE WE CAN POSITION IN THIS MOLE FIRMLY AND CALMLY TOWARD A SATISFACTORY SOLUTION. OUR INTERESTS OF UNITED CRISIS RESTS ON TWO PRINCIPLES WHICH ARE VITAL NATIONAL STATES. THE FIRST IS THAT WE SUPPORT THE TERRITORIAL INTEGRITY AND POLITICAL INDEPENDANCE OF ALL OF THE COUNTRIES OF THE MIDDLE EAST. THIS PRINCIPLE HAS NOW BEEN AFFIRMED BY FOUR AMERICAN PRESIDENTS.

THE SECOND IS OUR DEFENCE OF THE BASIC INTERESTS OF THE ENTIRE WORLD COMMUNITY IN THE FREEDOM OF THE SEAS. AS A LEADING MARITIME NATION WE HAVE THROUGH A VITAL INTEREST IN UPHOLDING FREEDOM OF THE SEAS AND THE RIGHT OF PASSAGE CONSIDERS THE STRAITS OF AN INTERNATIONAL CHARACTER. AS YOU KNOW THE UNITED STATES THAT THE ENTIRE GULF OF AQABA TO BE AN INTERNATIONAL WATER WAY AND BELIEVES IN ASSURING THAT THE INTERNATIONAL MARITIME COMMUNITY HAS A SUBSTANTIAL INTEREST IS MAINTAINED. I AM SURE THAT RIGHT OF PASSAGE THROUGH THE STRAIT OF TIRAN AND GULF YOU THE WRITTEN STATEMENT WHICH I HAD THE FOREIGN MINISTER EBAN HAS REPORTED TO HARMAN MADE NOTES DURING OUR MEETING OF MAY PREPARED AND FROM WHICH AMBASSADOR STATEMENT IS AS FOLLOWS: THE UNITED STATES HAS 26. THE FULL TEXT OF THAT PROCESSES WHICH ARE BASIC TO ITS ACTION ON MATTERS INVOLVING . ITS OWN CONSTITUTIONAL THE SECRETARY GENERAL HAS NOT YET REPORTED TO THE UN SECURITY COUNCIL WAR AND PEACE THE COUNCIL HAS NOT YET DEMONSTRATED WHAT IT MAY OR MAY NOT BE ABLE OR AND WILLING TO DO ALTHOUGH THE UNITED STATES WILL PRESS FOR PROMPETE ACTION IN THE UN;

I HAVE ALREADY PUBLICLY STATED THIS WEEK OUR VIEWS ON THE SAFELY OF ISRAEL AND ON THE STRAIT OF TIRAN. REGARDING THE STRAIT WE PLAN TO PURSUE VIGOROUSLY THE MEASURES WHICH MAY BE TAKEN BY MARITIME NATIONS TO ASSURE THAT THE STRAIT AND GULF REMAIN OPEN TO FREE AND INNOCENT PASSAGE OF THE VESSELS OF ALL NATIONS.

I MUST EMPHASIZE THE NECESSITY FOR ISRAEL NOT TO MAKE ITSELF RESPONSIBILITY FOR THE INITIATION OF HOSTILITIES. ISREAL WILL NOT BE ALONE UNLESS IT DECIDES TO GO ALONE. WE CANNOT IMAGINE THAT IT WILL MAKE THIS DECISION." I EXPLAINED TO MR. EBAN THAT I WANT TO PROTECT THE TERRITORIAL INTEGRITY OF ISRAEL AND OTHER NATIONS IN THIS AREA OF WORLD AND WILL PROVIDE AS EFFECTIVE AMERICAN SUPPORT AS POSSIBLE TO PRESERVE THE PEACE AND FREEDOM OF YOUR NATION AND OF THE AREA. I STRESSED TOO THE NEED TO ACT IN CONCERT WITH OTHER NATIONS PARTICULARLY THOSE WITH STRONG MARITIME INTEREST. AS YOU WILL UNDERSTAND AND AS I EXPLAINED TO MR. EBAN IT WOULD BE UNWISE AS WELL AS MOST UNPRODUCTIVE FOR ME TO ACT WITHOUT THE FULL CONSULTATION AND BACKING OF CONGRESS. WE ARE NOW IN THE PROCESS OF URGENTLY CONSULTING THE LEADERS OF OUR CONGRESS AND COUNSELING WITH ITS MEMBERSHIP.

WE ARW NOW ENGAGED IN DOING EVERYTHING WE CAN THROUGH THE UNITED NATIONS. WE RECOGNIZE THE DIFFICULTIES OF SECURING CONSTRUCTIVE ACTION IN THE SECURITY COUNCIL BUT WE ARE CONVINCED THAT THE WORLD ORGANIZATION, WHICH FOR THE PAST DECADE HAS PLAYED A MAJOR ROLE IN THE MIDDLE EAST, MUST MAKE A

REAL EFFORT TO DISCHARGE ITS RESPONSIBILITIES FOR THE MAINTENANCE OF PEACE.

WE ARE MOVING AHEAD IN OUR DIPLOMATIC EFFORTS, IN CONCERT WITH THE UNITED KINGDOM AND WITH YOUR DIPLOMATIC REPRESENTATIVES, TO SECURE A DECLARATION BY THE PRINCIPAL MARITIME POWERS ASSERTING THE RIGHT OF PASSAGE THROUGH THE STRAIT AND GULF. A COPY OF THIS DECLARATION HAS BEEN GIVEN TO YOUR AMBASSADOR. SUCH A DECLARATION COULD BE AN IMPORTANT STEP BOTH IN RELATION TO THE PROCEEDINGS IN THE SECURITY COUNCIL AND ALSO IN THE EVENT THESE PROCEEDINGS DO NOT LEAD TO A SUCCESSFUL OUTCOME.

WE ARE ALSO EXPLORING ON AN URGENT BASIS THE BRITISH SUGGESTION FOR THE OF TIRAN. ESTABLISHMENT OF AN INTERNATIONAL NAVAL PRESENCE IN THE AREA OF THE STRAIT MARITIME POWERS AS I SAID TO MR. EBAN THERE IS DOUBT THAT A NUMBER OF OTHER UNTIL UNITED NATIONS WOULD BE WILLING TO TAKE STEPS OF THIS NATURE UNLESS AND PROCESSES HAVE BEEN EXHAUSTED. WE MUST CONTINUE OUR EFFORTS TO MOBILIZE INTERNATIONAL SUPPORT FOR THIS EFFORT. OUR LEADERSHIP IS UNANIMOUS THAT THE UNITED STATES SHOULD NOT MOVE IN ISOLATION.

ON THE MATTER OF LIASION AND COMMUNICATION I BELIEVE OUR RELATION CAN BE WE WILL IMPROVED. WE HAVE COMPLETELY AND FULLY EXCHANGED VIEWS WITH GENERAL AMIT. MINISTER EVERON REMAIN IN CONTINUING COMMUNICATION WITH AMBASSADOR HARVAN AND HERE IN WASHINGTON AND VALUE GREATLY THE EXCHANGES WE ARE ABLE TO HAVE THROUGH THEM WITH THE GOVERNMENT OF ISRAEL AS WELL AS THROUGH AMBASSADOR BARBOUR IN TEL-AVIV.

SINCERELY

L.B.J.

" HIS EXCELLENCY LEVY ESHKOL,
PRIME MINISTER OF ISRAEL.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

מה שנוגע לשלמות טריטוריאלית, הנוסח שלו בכל זאת קצת יותר טוב מהנוסח של דה-גול. לא הצלחנו להחדיר לראשו של ג'ונסון את ההבחנה בין העניין של שארם-א-שייח' לבין עניין המים. אינני מאשים את עצמנו, כתבנו ודיברנו אבל הוא משום מה נאחז בדבר זה. השר אלון אמר בקריאת ביניים, שאם לא תהיה אילת, לא תהיה גם בעיה של שארם-א-שייח', ועל ידי זה נאצר משיג חלק מהנגב שיכול לחבר אותו עם ירדן.

לפי מצב הדברים כרגע, שאינו דומה למצב לפני כמה ימים, אם כי אנחנו יודעים כבר על ריכוז הכוחות המצריים מאז יום העצמאות, עברו שבועיים, ומאז אנחנו מרגישים, וכל יום שמענו מהרמטכ"ל ואנשיו על הכנסת כוחות מצריים נוספים לסיני, ורוצים להשמיט את הקרקע מתחת לרגלינו. ידענו שהולכים להכביד וכל יום יהיה יותר כבד. אבל עכשיו שאנחנו מוקפים גם מצד ירדן, כאשר חוסיין העמיד את כוחו תחת פיקוד מצרי, ובזמנו אמרנו שאם נראה שירדן והמצרים מתחילים לעשות איזה דבר יחד, זה כבר קאסוז-בלי, ועוד נוספו לזה כוחות עיראקיים וכוויתיים. סוף, סוף אנחנו כאן לא יותר מ-2.5 מליון, וגם אם נוציא כל מה שיש לנו באדם ובכלים, גם אם הערכים חושבים אותנו לגיבורים גדולים, שהבחורים שלנו יכולים לעשות את הכל, ובגלל זה נוצרה הפורמולה של היחס 1 ל-3.

במצב כזה, כאשר יש בעיית ירושלים מצד אחד, אילת מצד שני, וכל המקומות ה"כואבים" האחרים בגבולות הצפון, אחרי כל מה שיהיה יבוא מישהו ויעשה פשרה. אותו דה-גול יכול לבוא ולעשות פשרה. מאוד לא הייתי רוצה שנדבר סרה בדה-גול, אבל הוא עלול להציע איזו פשרה, ולהכניס גם את ענין הפליטים,

ובוודאי יציע שנחזיר קצת פליטים.

הבוקר היתה לי שיחה עם שר החוץ ואמרתי לו שהזמן קצר. צריך עכשיו לכתוב מכתב לג'ונסון או להעביר שדר - עד כאן, אנחנו רואים שהמצב נהיה חמור מיום ליום, לרגל העובדה שהם ביקשו אותנו לחכות שבוע - שבועיים. את המכסימום שאפשר היה לעשות עשינו. לשלוח עכשיו אניה אחת שלנו דרך המיצרים, זוהי פרובוקציה והודעה לאוייב, שאחרי זה היהודים בוודאי יעשו איזה דבר. במצב זה היו די מעשי התקפה של המצרים עלינו עד עכשיו. אנחנו רואים כאן הוכחות ברורות שהם מתכוננים במקומות מסויימים לעשות בנו שחיטה ממש. אם הכוח שלנו מרוכז בצפון, הם עלולים להתפרץ לירושלים ולעשות בה שחיטה, מאחר שאי אפשר להיכנס אליה בטנקים. אמנם אנחנו יכולים על זה להגיב בשחיטה בחלק השני של ירושלים, אבל זה בוודאי לא יוסיף לנו תהילה.

כל זה צריך לומר בשדר הזה, אבל לא צריך לנסח זאת כך שכאילו אנחנו מחכים עוד לתשובה. צריך להעמיד פה נקודה, כך אנחנו רואים את מצב הדברים.

שר החוץ א. אבן:

למעשה, בשדר הזה ג'ונסון אינו משיב על השדר שלך, כי בשדר שלך אמרנו שהמצב בלתי נסבל.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אבל יחד עם זאת, אי אפשר להוציא מראשו, גם אותם היהודים שמדברים אתו ואתנו ברמזים, יתכן שבלבו הוא מרגיש אחרת, אבל כלפי העולם יוצא שהוא רוצה להיות בסדר גם עם הערבים, גם כלפי דה-גול, שהוא הזהיר אותנו ואמר לנו: "היזהרו, אל תעשו בינתיים שום דבר, אנחנו עושים משהו", אבל יכול להיות שלאחר מעשה בכל זאת תהיה גישה אחרת.

לוא היתה איזו התחייבות ברורה - ואתמול שאלתי על כך - שיכולה לעורר פחד, של הצי השישי, כי בכל זאת הצי השישי אין להשוות אותו עם מה שיש לרוסים בים התיכון, גם מבחינת הכלים וגם מבחינת אווירונים. לו היתה התחייבות ברורה, שברגע זה יש להם 75 או 100 אווירונים בצי השישי, והאניות על המלחים עומדות הכן, ולא שיש לנו צורך באנשים האלה...

השר מ. דיין:

אלפיים המארינס של הצי השישי לא יעשו יותר מאשר מאתיים הטנקים באילת.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

לא איכפת לי שהם סתם ישבו, אבל שיהיה איזה שהוא סימן שהם פה עם הכלים שלהם. לו היה דבר כזה, היינו רואים זאת כהתחייבות, אם כי גם פה לא יכולים להגיד שהם חייבים לפעול, כי בדרך כלל ג'ונסון מדבר רק על שארם-א-שייח'.

השר מ. דיין:

חצי מליון מארינס עם הכלים הכי טובים שיש להם אינם מצליחים להתגבר על 200 אלף חיילי וייטקונג במשך שלוש שנים.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אבל אצלי הוא חושב שפה זה פחות מסובך מאשר שם.

השר מ. דיין:

כל זמן שהאמריקנים אינם משתמשים בנשק גרעיני, כלומר בנשק בלתי קונבנציונאלי, אין להם יותר יתרונות מאשר יש לצבא אחר.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אבל התחייבות כזאת היתה עושה רושם, והיום זה לא קיים. צריך בכל זאת למצוא נוסח כזה שידגיש את הסכנה והאפשרות שאנחנו עלולים להישמד כל יום וכל רגע, ואת זה אנחנו מביאים לידיעתם. ומכאן ואילך יש לעשות את כל מה שצריך לעשות, ויכול להיות שלו היינו עושים זאת לפני 3 - 4 ימים, אפשר שהיה יותר קל.

ויחד עם זה צריכה להיות כמובן הסברה לעולם, כי כאשר אנחנו רואים את חוסיין שוב הולך יד ביד עם נאצר ונוסף לזה הכוחות העיראקיים, זה נותן לנו אחר כך יותר הצדקה. אנחנו בכל זאת תלויים וקשורים בדעת הקהל. אני חושש שדה גול יתעקש בעמדתו ואולי לא יזוז ממנה. אני מודה שבלבי יש דאגה גדולה מאוד מה יהיה אחרי כן, כי אני מאמין שגם אם ניקח את השעה הכי מתאימה לנו ואנחנו נשמד הרבה כלים של האויב, יושמדו ודאי גם כלים שלנו, יש לי דאגה מה יהיה אחר כך, איפה ניקח עוד כלים. בענין זה אנחנו סומכים אחרי הכל על ארה"ב ואולי גם על אנגליה, שיש לה לב מר על הערבים, והאנגלים כבר אינם מצפים להרבה מהערבים. משום כך, נדמה לי שדבריו של וילסון הם הרבה יותר חריפים ומדגישים יותר את העובדה שהזמן חולף ועובר. וכמובן שיש לי גם דאגה בלב מה תהיה עמדת צרפת אחרי זה, לגבי הספקת כלים לנו.

אני בעד זה שאין אנחנו פה קובעים ימים ושעות, ואנחנו מגיעים למסקנה שצריך לתת הוראה לצבא לבחור לו את הזמן, את המקום ואת השיטה הכי מתאימה לו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הערה לצד המדיני, כי אני חושב שמבחינת הצד המדיני אנחנו צריכים לעשות פעולה מדינית גם בכמה מדינות קומוניסטיות. שמענו שמצרים פנתה גם לפולין ואף קיבלה ממנה מכתב תשובה. חושבני שאנחנו צריכים גם כן לעשות איזו פעולה על ידי שליחת שלוח לפולין ולרומניה כדי להסביר את עמדתנו, ואולי לעוד כמה מדינות. אינני יודע אם יש לנו מה לעשות בכריה"מ, אבל יש לנו מה לעשות במדינות הללו, שיכולה להיות להן השפעה בלתי ישירה. אני חושב, שמותר לעשות פעולה זו לפני היריה הראשונה.

הייתי רוצה לדעת תוך כמה זמן יכולה אניה שלנו להגיע למיצרים.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

תוך שלושה ימים. לפני שלושה ימים רכשנו אניה קטנה של 200 - 300 אלף דולר, שחבוא עם מטען רגיל, כי עם נפט אינה יכולה להפליג תחת דגל ישראל, זה גם היה התנאי של בעל הנפט, שיספק לנו נפט באניות שלא תפלגנה תחת דגל ישראל, תוש שלושה ימים היא יכולה להגיע, אז זה יהיה סימן והוכחה למצרים שמתכווננים למשהו.

השר מ. דיין:

זה כאילו לשלוח מברק למטה המצרי, שהישראלים מתוכננים להתקיף ביום זה וזה, זה ממש איבוד לדעת.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

קשה לדעת כוונות האוייב, וקשה להביע עכשיו השערות, לי יש השערה שיכול להיות כי אם תבוא אניה, זה יהיה סימן להתחלת פעולה אמריקנית-אנגלית, אבל לא לפעולה שלנו, אבל מי יכול לדעת מהי כוונתם.

דבר נוסף, אני חושב שצריך את הדברים האלה ששמענו כאן מפי האלוף יריב, של המפקדים המצריים, לפרסם בכל העולם, כי אם מחליטים על פעולה, צריך לעשות כל מה שאפשר, אפילו כדי לביים על ידי דברים אלה התחילו, ואפילו אם אחר כך יהיו על כך כל מיני ויכוחים. צריך שיהיה איזה שהוא כלי במקום פלוני ואלמוני, ובלבד שנוכל לטעון טענה זו, אם כי אינני יודע עד כמה היא תקבל.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

בזה אנחנו כאילו מודים שמה שהיה עד עכשיו לא היה בזה התקפה על ישראל, לא ריכוז הכוחות ולא סגירת המיצרים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אבל נוסף לכך אנחנו יותר מדי מזלזלים, ונדמה לי ששר הבטחון יותר מדי מפגין את הכנות שלו בענין זה, יותר מדי מזלזלים בענין אותות האזהרה של מי שמתחיל. אפילו אם זה יהיה בד בבד בכמה מקומות, צריך לפעול ובלבד שתוכל להיות הטענה הזאת. אני יודע שאנחנו לא המתחילים, אנחנו יודעים שמי שסגר את המיצרים הולך ומהדק את טבעת החנק סביבנו, אבל צריך לחפש איזו עילה כדי להמחיש את הענין בפני העולם הגדול. אני מבקש לא לזלזל בדבר כאילו הוא לא רלבנטי למאמץ המלחמתי, אבל הוא מאוד רלבנטי למאבק המדיני, ויתכן שגם במאבק המלחמתי. אינני יודע אם הקרבות יסתיימו תוך שלושה ימים ואם לא נצטרך תוך כדי הקרבות לחסד של אחרים.

שר העבודה י. אלון:

פרט לשרים החדשים, מחוץ לשר דיין, שנפגשתי אתו רבות, כולם יודעים את דעתי, כי אני הבעתי אותה בבירור הממצה מאוד שנערך בממשלה בהרכב הקודם, לפני שבוע. אני לא חושב שביום כזה, כשאנחנו עומדים לפני הכרעה, אינני צריך להביע עמדה, כי לא בהרמת ידיים נכריע, אלא בהבעת קול ובהבעת דעה צלולה, ועל כן אני רוצה לסכם בקצרה את עמדותי.

לפי דעתי, אנחנו מיצינו את המאבק המדיני בכל מה שנוגע לבדיקת האפשרויות שהעולם, או לפחות כמה ממעצמות המערב, ירתיעו את נשיא מצרים מלבצע את זממו לתקוף את ישראל. אולי נשארו עוד כמה פעולות לפני פתיחת האש, כדי להכין את דעת הקהל בלי לגלות את כוונתנו, אבל כולנו יכולים לסכם, בין מי שתולה יותר תקוות במהלך זה, ומי שתולה פחות תקוות במהלך זה, יכולים לסכם לעצמנו שאנחנו בעצם מיצינו כל מה שניתן בדרגים הכי גבוהים וביכולת גדולה.

הדוגמא הבולטת ביותר היא עמדת נשיא צרפת. אילו הטיל אמברגו על המזרח התיכון או הצהיר מה שהצהיר בנוגע לפליטים, למרות שזה בלתי רלבנטי לנושא, לאחר פתיחת ההתנגשות, היו יכולים להיות חברים שיגידו: הזהרנו, הוא היה ידיד גדול, נחפזנו ואיבדנו אותו על ידי לחיצה חפוזה על ההדק. עובדה היא שעד לרגע זה עדיין לא ננקט מצדנו צעד שיש לו משמעות פרובוקטיבית, פרט לגיוס, אשר הציל אותנו מגיוס מוגבר של מצרים.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

בחלקי החילוף לאווירונים שהוא מכר לנו, הוא הפסיק במצב זה כאשר עוד לא ירינו.

שר העבודה י. אלון:

אותו הדבר אני אומר לגבי הבית הלבן. אינני חושב שיכולה להיות לג'ונסון טענה רצינית, הוא עצמו מודה בשדר האחרון שלו לראש הממשלה שלנו, שהמהלכים הצבאיים האחרונים של מצרים הם מדאיגים מאוד, אינני בטוח אם אינם מעריכים נכונה תהליך זה, אבל בסופו של דבר, יותר נוח להם להשאיר לנו את המלאכה מאשר להסתבך בענייני הנפט, חופש המעבר בתעלת סואץ וכו'.

אם אני מסכם את השדר של ג'ונסון ודו"חות אחרים שקיבלנו משיחות בארה"ב, גם מפי השגריר הרמן, גם מפי האלוף עמית, וגם מהניתוח הממצה ששמענו מפי ראש אמ"ן בבונקר של המטה הכללי - כל זה מוכיח שהאמריקנים, שמבינים מלחמה מהי, מבינים את מצבנו.

במשך השבוע האחרון חלה החמרה לרעתנו במצב הבטחוני, אם כי יש להודות שחל שיפור מבחינה מדינית במובן זה שדעת הקהל בעיקרה אוהדת אותנו, מבינה את המצב, ואני חושב שתגלה יותר הבנה למעשינו בשלב זה.

בדיון הקודם חשבת, ואני חושב גם היום, שכאשר הברירה היא בין הבטחת קיומנו ובין סיכון מאיים תוך הבטחת תנאים מדיניים נוחים יותר, אני מעדיף את האפשרות הראשונה. מוטב שיגנו אותנו ונחיה מאשר שיספירו אותנו על קברינו.

ירדן איננה מדינה חזקה, אבל לדעתי נהגנו לא בצדק בהערכתנו, כי האמת היא שבמערך הגיאו-איסטרטגי, הסכנה הגדולה ביותר נשקפת מצד ירדן. בסופו של דבר, היא מכוונת כולה "לאזור הבטן ולאזור שמתחת לחגורה" של המערך האיסטרטגי שלנו. שר הבטחון המיועד הזכיר את ירושלים ואת אילת, ורמז גם על עמק חפר, ואפשר להוסיף על זה את שדה התעופה רמת דויד, שאיננו בטוח ארוך מדי לגבי קומנדו מוכשר.

אני לא אומר דברים אלה לגבי העבר, אני מדבר על העתיד, ואני רוצה להסביר מה נשתנה מהצד הצבאי. אם לפני שבוע יכולנו להניח שנילחם בשתי חזיתות, בסיני ומלחמה הגנתית עם תוקפנות מקומית בחזית הסורית, הרי היום, מאז שהמצרים התמקמו בירדן, יש לשער במידה גבוהה של ודאות שצפויה לנו גם חזית שלישית באזורים הרגישים ביותר למדינת-ישראל. אם כי אינני מוציא מכלל אפשרות, שיוזמה שתצליח כבר בראשיתה תהיה בעוכרינו לפחות בנושא אחד של הכוחות, עוד עשויה לאמץ את ידיו של המלך להמתין עוד. ואם הוא ימתין עוד, ואני רוצה לקוות שהוא ימתין עוד יותר, בסופו של דבר הוא לא לגמרי בובה והכוחות הירדניים פורמאלית עדיין כפופים לו. יש שניים - שלושה גדודי קומנדו שם, שיכלו לתפוס את השלטון בירדן, לא כאשר תהיה הרעה חמורה במצב הכוחות המצריים בסיני, אלא מתוך ספקולציות, ואז צריך לצפות לאפשרות הגרועה ביותר, שניאלץ להלחם בשלוש חזיתות. המרחק בין העמק לבין אילת הוא כזה שהוא יכול להוות שתי חזיתות, אבל למען פישוט הדברים אני מדבר על שלוש חזיתות.

המעצמות עשו לנו עוול, ואולי עשינו עוול לעצמנו, שחסימת מיצרי אילת לא נחשבה כאקט של התקפה מצרית עלינו.

השר מ. דיין:

בהתחלה כן, עכשיו לא.

שר העבודה י. אלון:

אילו מדינה כלשהי היתה מטילה מצור על מרסיי, צרפת היתה רואה בזה אקט מלחמה. הוא הדין לגבי כל נמל אחר.

המצרים עברו על שלושה לאוויים, אשר נדמה לי כי אצל רובנו היו בבחינת קאזוס-בלי: חסימת המיצרים, ריכוז כוחות תוקפניים למלחמה יזומה בישראל, והפרת הסטטוס-קוו בירדן על ידי הכנסת כוחות ממדינות אחרות. אינני צריך לחזור על דברי קודמי מבחינת האמינות שיש להודעות של שליט מצרים ומפקד הכוחות, כי אלו הן התחייבויות לא תעמולתיות, אלא אלה הם צעדים להכנת הצבא לקראת מיתקפה קרובה, שאיננו יודעים את תהליכיה. תיאורטית, הוא יכול להתחיל בזה מחרתיים, והוא יכול להתחיל בזה בכל שעה ובכל רגע.

השר י. ספיר:

עצם העובדה שיש פקודה כזו משנה את המצב, והוא לא יכול להימשך.

שר העבודה י. אלון:

עד ליום שבו תהיה פקודת מלחמה, פקודה כזו נחשבת כחלק בלתי נפרד מפעולה מלחמתית וממביצע מלחמתי. ואני מניח גם לצד הפוליטי.

אני מרשה לעצמי לסכם ואומר, המלחמה היא עכשיו בלתי נמנעת, והשאלה מי יפתח בה ומתי.

השר מ. בגין:

לא זו השאלה, כי הם פתחו בה.

שר העבודה י. אלון:

לדעתי, המלחמה התחילה ברגע שהם חסמו את מיצרי אילת, הקרב יתחיל, השאלה היא מתי, היכן, באיזו שיטה ומי. זו הבעיה.

נדמה לי, שאפילו החברים שהיו להם ספיקות חמורים בנושא זה חייבים להשתכנע שהחלטתו של האויב נחרצת ללחום בנו במלחמה טוטאלית ותוך מאמץ להשמיד את ישראל. והמצב הוא שהם מאמינים שיש בכוחם להשמיד את ישראל, הן בזכות הליכוד הערבי הגדול, והן בזכות התמיכה המוסרית, הפוליטית והצבאית הגדולה של ברית המועצות. לא הייתי רוצה בשום פנים ואופן להיות במצב של קפאון שיהפוך אותנו לתלויים בשאלה האם ארצות הברית מוכנה להגשים את התחייבותה או לא.

אני לא מתפלא לגמרי שאפילו בשרד האחרון, ג'ונסון מדבר על שלימותן הטריטוריאלית של כל מדינות האזור. הוא שולח שדר זה לאחר שנמסרה לו הודעה שמתכוונים לחסל את השלימות הטריטוריאלית שלנו. הניסוח הזה חדל להיות רלבנטי ב-4 ביוני 1967, כי שוב אין פה אותו האיזון. אני מסכים לאיזון היחידי שיש בדבריו, שזכותן של ישראל ומצרים להתקיים. זה הכל תיאורטית. אם היה צריך לבוא הנה גדוד של מארינס, אנחנו אז היינו כבר הופכים להיות קרבן לפייסנות ולפשרנות, אפילו מצד מיטב ידידינו, ומי יודע לאן זה יוביל. ענין זה אינו עומד על הפרק.

אני מסכים עם השר דיין - אמרתי זאת בישיבות פנימיות קודמות - בשום אופן אין להצמיד את שעת השיין לפתיחת הקרב להעברת אניה ישראלית במיצרי אילת. העתונות העולמית כותבת זה יותר משבועיים שזו תהיה השיטה שלנו, זוהי אזהרה מוחלטת לנאצר, והוא במקום לפתוח באש על האניה, הוא יזניק את חיל האוויר שלו כדי לתקוף את החיל האוויר שלנו בעודו על הקרקע על מנת להשיג שליטה גדולה ומירבית באוויר, ובלחימה מודרנית השליטה באוויר, זה דבר הכרחי

להבטחת הנצחון.

לכן אני פה מציע שנוותר על הנוחיות הפוליטית שיש בהעברת אניה לאילת, אני רק מתפלא כיצד מדינאים ומנהיגי מדינות אינם תופסים דבר זה. אינני מבין איך דה-גול אינו תופס דבר זה. מסתבר שהוא חושב במושגים של המאה ה-19? פה לא מדובר על הפגז הראשון או התותח הראשון, פה מדובר על העלאת כל חיל האויר נגדנו, או שלנו נגדם, כאשר הטייסים שלנו מכונסים בארבעה חמישה מסלולים בטווחי טיסה של דקות.

אני מזהיר את עצמנו שלא לחפש את ההצלה בנושא זה, אבל לפי דעתי בכל זאת יש משהו בהצעה של שר הדתות, אבל מטעמים דיפלומטיים, אני בכל זאת לא מציע כרגע, שעם פתיחת האש נודיע כי לא נותרה לנו דרך, איזה גנרל נתן פקודות יום, והיינו מוכרחים להפציץ כדי למנוע את עליונותם ועל כן ניתנה הוראה לחיל האויר לפתוח באזהרה מתאימה. נדמה לי שזו הודעה יותר מדי ישרה. מותר למדינאי לעסוק בתכסיסים, ביחוד ששיטת התכסיסים צמודה גם למלחמה ממש. לביים קשה, בזה צודק השר דיין, אבל בסופו של דבר, אינני מאמין שהאמריקנים ירצו לגלות שאנחנו התחלנו.

לכן אינני חושב שיחטטו עד כדי כך כדי לבדוק בדיוק, יפרשו את הגירסה שלךנו, יפרש את הגירסה המצרית, ונשאיר לשר החוץ ולמנגנון הדיפלומטי לעשות את המאבק הפוליטי והדיפלומטי שמוכרח ללוות את המלחמה.

אינני רוצה להשתמש במליצות, אבל אני רואה את העניין כשאלה של פיקוח נפש, ממש שאלה אם להיות או לחדול. בזה צודק שר הבטחון, זה צריך להיות השיקול המכריע אצלנו, ואני מאמין, גם מתוך ההתרשמות שהיתה לי מסיורי ביחידות הצבא, נוסף על ההתרשמות הרצופה כל השנים, שהצבא שלנו נעשה לכוך אדיר, גם מבחינה כמותית, גם מבחינה איכותית, גם מבחינת כושר הפיקוד וההשכלה שלו. מפקדי העוצבות והמטה הכללי בטוחים בכוחם לנצח את האוייב, ואם ננצל את היתרון שיש לנו, יתרון האיכות מזה ויתרון ההפתעה מזה, אני מאמין בנצחון מוחלט, אם כי במחיר יקר.

השר י. ספיר:

גם בנסיבות החדשות.

שר העבודה י. אלון:

את יתרון ההפתעה האיטרטיבית הפסדנו, אבל ניתן
אולי עוד להצליח בניצול הפתעה אופרטיבית-טקטית.

השר מ. דיין:

זו לא רק שאלה של יתרון ההפתעה, ההפתעה היא בידי
מי שנתונה לו היוזמה של הקרב.

שר העבודה י. אלון:

לכן אני מציע, לוועדת השרים לענייני בטחון,
להמליץ היום בפני הממשלה, בלי ויכוח ארוך, אם כי נצטרך להסביר את הדברים לשרים
שלא השתתפו בוועדה, ולהסביר במה מדובר, ולהטיל על הצבא לפתוח בהתקפה בשעה
הקרובה ביותר האפשרית מבחינת ההכנות ויעילות מיתקפה רבתי - כפי שימצא לנכון,
בשעה הקרובה ביותר האפשרית.

השר מ. בגין:

הייתי פותח בהכרת האחריות הכללית המוטלת עלינו,
אבל אני חושב שברגע זה פתיחה זו מיותרת. אני סובר שקודם כל עלינו לשאול את
עצמנו: האם אנחנו נבצע מעשה תוקפנות במקרה שנחליט לפעול? לנו צריך להיות ברור
שאם נחליט לפעול, זו תהיה פעולה, במובן שעדיין לא היה בתולדות העמים, של הגנה
לאומית עצמית, והפעם לא על טריטוריה, ואפילו לא על ריבונות מדינית, אלא על עצם
קיום האומה. ואם כך אנחנו משיבים, אז חובתה של הדיפלומטיה שלנו היא לשכנע את
נשיא ארה"ב וממשלות ועמים אחרים, כי זה המצב. עליהם לפעול, ואם הם לא יצליחו,
לא נבוא אליהם בטענות, אבל זה היום תפקידנו, לשמור על קיום האומה.

לו יכולנו היום, ראש הממשלה, או שר הבטחון, לצאת
כסודי סודות לפאריס, ללונדון ולוואשינגטון, כדי להניח על השולחנות של המנהיגים
של העמים האלה, כל מה שעמענו היום מראש אמ"ן, הייתי ממליץ על כך. אבל לא ראש
הממשלה יכול לצאת, ואני חושב שבאותה מידה גם שר הבטחון אינו יכול לצאת, אבל
אולי האלוף עמית יכול להיות השליח שלנו.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

הוא חזר רק הלילה מארה"ב.

השר מ. בגין:

אני מכיר את דה-גול, נפגשתי אתו פעמיים, יש בו
גם מיסטיקה מסויימת, כך הוא ראה למשל את תקומת ישראל, יש לו מקיאבליזם מסויים.
אבל ליד שולחן זה אני יכול לומר זאת, אנחנו הוזהרנו על ידי ידידים קרובים מאוד
לדה-גול, שיבוא יום והוא יהיה מסוגל לעזוב את ישראל, אם הוא ימצא שזה האינטרס
של המדיניות שלו כפי שהוא חושב לנכון. היום הוא נוקט בקו הזה. המשפט הזה:
עכשיו זה 1967 ולא 1957, היום יש לנו קשרים עם מדינות ערב - הוא הנותן. אבל

בכל זאת, אני עדיין מקווה, שלו בפניו היו מונחות כל העובדות הללו, והיו מסבירים לו שאנחנו עומדים בפני סכנה שבפניה לא עמדנו מאז 1945, כלומר של השמדת עם...

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

מה היית אומר? למה אתה מתכוון?

השר מ. בגין:

אני מתכוון לזה, שיבין שכל אזהרותיו, של מה שהוא קורא פתיחת מלחמה, אין להן כל משמעות במצבנו. אינני בטוח שאנחנו נשיג זאת ממנו, אבל אני חושב שאם אנחנו נעריך את המצב, ראשית שמותר לנו להציג את המיסמכים האלה בפניו, ושנית, שיש זיק של תקווה, אני חושב שיש תקווה מסויימת, כי אם יכולים להזיזו מעמדתו זו, היה צריך לעשות את הצעד הזה.

אני משער שוודאי נקבל אוזן קשבת אצל הנשיא ג'ונסון, כי בשדר האחרון, מתוך השיחה של השגריר עם "בעל הרמזים", אני מבין שחלה תזווה אצל ג'ונסון. הוא כבר לא מבקש שנחכה עד שארה"ב תצליח לארגן את ה-NAVAL TASK FORCE. בעצם הוא אמר: "אני מבין שאינכם יכולים לחכות, כי בשבילכם פתיחת המיצרים זו בעיה מכרעת. אבל היות והבעיה מי ירה את היריה הראשונה היא בעיה רצינית מאוד, תעשו כך, שיינתן הסבר שאתם השתמשם בזכותכם שנגזלה מכם, כי גם על פי דעתי סגירת המיצרים היתה זו פעולת תוקפנות, ולא אתם עשיתם פעולה זו". זו תזווה רצינית שצריך להעריך אותה.

שר הבריאות י. ברזילי:

נדמה לי שזה פירוש קצת אופטימי של הדברים.

השר מ. בגין:

אין לי שום סיבה להיות היום באיזו מידה שהיא של אופטימיות, אני חושב שמה שלא יהיה, יישפך דם רב, וכל מה שהגויים האלה דורשים מאתנו הוא שעל חשבון דמנו ימשך המשחק הזה. משחק המלים: מי פותח הראשון באש, NAVAL TASK FORCE, יחסי שכנות תקינים, כאשר אנחנו עומדים בפני סכנת השמדה.

אני רק רוצה לומר מיד שלו חס וחלילה היינו מקבלים עצה אחרונה זו, שהיא אולי יותר טובה מהעצות הקודמות, לחכות ל-NAVAL TASK FORCE, מתוך הנחה שתעבור שיירה במיצרים, מה זה פותר לנו? שר הבטחון והשר אלון כבר אמרו זאת, הדבר ברור לחלוטין. נניח שהאניה תלך ממאסאווי לאילת או בכיוון הפוך, מאילת למיצרים....

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אם יתנו לעבור.

השר מ. בגין:

אינני בטוח אם לא יעצרו את האניה ולא יעשו חיפוש, אבל הם יכולים לתת לה לעבור, ונניח שיתנו לה יום אחד לשוט, אבל בקירבה למיצרים יעכבו בעדה. זו תהיה הודעה למצרים, שהנה ישראל החליטה לחפש את העילה, והם כבר בעצם מכינים את ההתקפה.

ודאי שאם הם יקדימו להפציץ פה את שדות התעופה שלנו, אנחנו עלולים לקבל מכה קשה, ומשום כך אסור לנו לקבל עצה זו, ללכת בדרך זו.

מה בכל זאת לעשות מבחינת פתיחת היריה הראשונה, זו שאלה אחרת. בשום אופן אין לדחות תחבולות. כמובן, לא נעשה מה שהגרמנים עשו בברסלאו, להבדיל, ששיחררו אסירים גרמניים, הלבישו אותם מדים פולניים ובאמצעותם התקיפו את תחנת הראדיו בברסלאו, וכאשר כמה מהגרמנים האלה נהרגו, גרמניה הודיעה שפולין התקיפה אותה. לא נלך בדרך זו, אבל יש תחבולות שצריך להשתמש בהן.

שר החוץ א. אבן:

צריך להמציא תואנה, שאי אפשר להוכיח שהיא לא

נכונה.

השר מ. בגין:

אם שר החוץ ירשה לי, הייתי מציע שגוף מצומצם, שראש הממשלה ימנה אותו מתוך הוועדה, יישב ויחשוב על זה. אין לראות בזה בשום פנים ואופן את העיקר, את העיקר יש לראות בכך שעלינו להנחית מכה גדולה ככל האפשר על האוייב, המשמיד, התוקפן. משום כך, הייתי מציע שהוועדה, אם אפשר על דעת כל חבריה, בייחוד לאחר דברי ראש הממשלה, תמליץ בפני הממשלה, שבאחד מימי השבוע הזה יתן שר הבטחון אות לרמטכ"ל לפתוח באופנסיה כללית על הצבא המצרי, מתוך מטרה לשבור ולמגר את מיטב כוחותיו. שעת האפס תיקבע על ידי הפיקוד והמטה הכללי תאושר על ידי ועדה מצומצמת בראשות ראש הממשלה, בהשתתפותו המובנת מאליה של שר הבטחון, ואולי עוד מספר חברי ממשלה.

השר י. גלילי:

שאלה לשר בגין: כיצד משתבצת במציאות הזאת ההצעה שלך, של שיגור שליחים לדה-גול ולוילסון ולג'ונסון, עם לוח הזמנים המוצע?

השר מ. בגין:

אמרתי שאני מציע זאת אם זה אפשרי.

שר העבודה י. אלון:

אני מזהיר מפני מגעים נוספים לפני הפעולה, כי זה

הזמנת לחץ נוסף.

השר מ. בגין:

כאשר אמרתי שאולי האלוף עמית יסע, התכוונתי שתהיה זו שליחות סודית, אבל אם ישנה שאלה, אני מוכן להסיר מסדר היום הצעתי זו, אם יש חשש שזה עלול לפגוע ביעילות הפעולה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני חושב שהשבוע הזה בו לא פעלנו היה חשוב גם בשביל העורף, אשר התכוון יותר, ואני חושב שהצבא בוודאי לא ביזבז את השבוע הזה. אני חושב שגם מבחינה מדינית-עולמית זה ייחשב לנו.

אילו זה היה רק עניין של מיצרי טיראן, לא הייתי נוקט עמדה זו שאני רוצה לנקוט עתה, ואפשר היה לחכות.

אינני מצטער על הדעה שהיתה לי לפני שבוע, אבל אני בדעה עכשיו שצריך לעבור להתקפה. אין לנו ברירה. לאחר ההכרעה, לאחר החלטת הממשלה, למי למסור זאת, מתי ובאיזה יום, אם כבר, אם זו תהיה ההחלטה, יתכן שצריך להקדים זאת. אם אני מקבל מה שאומר שר הבטחון, שמוסמך לכך, שכל שעה, כל חצי יום

וכל יום מחמירים את המצב, צריך לקחת זאת בחשבון, ואם כבר אנחנו יוצאים לדבר חמור כזה, אולי צריך להקדים זאת ולמסור לראש הממשלה ולשר הבטחון לקבוע מתי צה"ל יעבור להתקפה.

ועוד שתי הערות. הייתי מתנגד עכשיו לכל שליח שהוא לחוץ לארץ. אני חושב שהאמת יש לה חשיבות עצומה לגבי דעת הקהל - נגיד את האמת.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אנו מוכרחים עכשיו לעלות לישיבת הממשלה, שם מחכה לנו צוות שלם של צלמים הרוצים לצלם את הממשלה בהרכבה החדש.

מ ח ל י ט י מ :

להמשיך בדיון לאחר ישיבת הממשלה שתתקיים הבוקר.

הישיבה ננעלה